

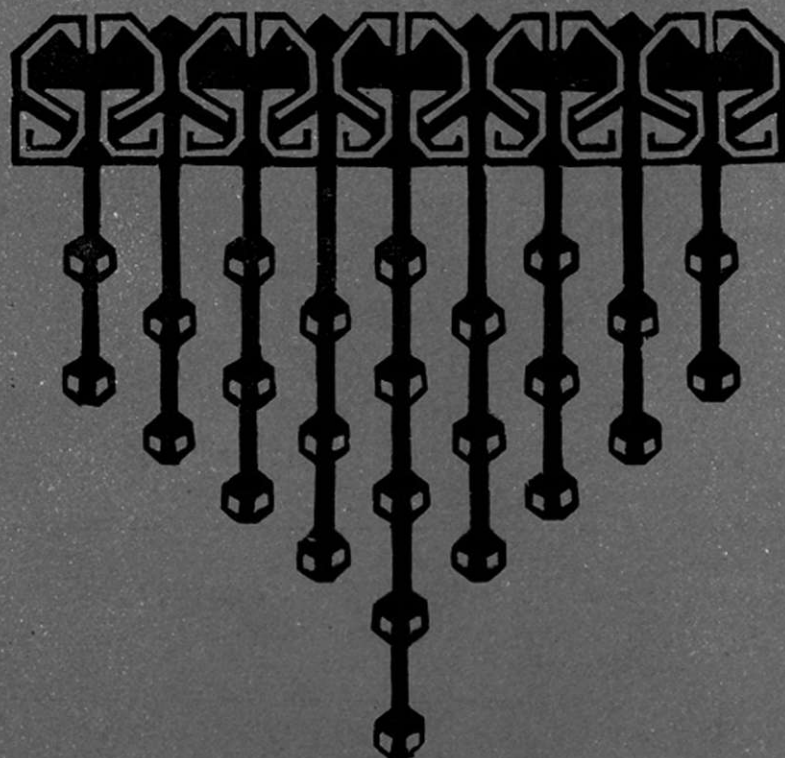
LJUBLJANSKI

ZVON

MESEČNIK ZA KNJIŽEVNOST IN PROSVETO

LETNIK XXXII.

MAJ 1912

ŠTEV. 5.

Vsebina majevega zvezka:

1. Vojeslav Molè: *Cvetna pot. — Rokoko. — Svetniki* 225
2. Rado Murnik: *Hči grofa Blagaja*. Roman. (Dalje.) 227
3. Dementij: *Iz „Morane“* 234
4. C. F. Golar: *Povest o hudem in silnem kovaču*. (Konec.) 235
5. Vojeslav Molè: *Odlomek iz Krasiškega „Iridijona“* 244
6. M. Kocjančič: *Pot iz noči*. (Konec prihodnjič.) 251
7. Dr. J. Š.: *Dr. Janez Mencinger* 257
8. Jos. Premk: *Krona v višavi*. (Dalje prihodnjič.) 265
9. Književna poročila.
A. Debeljak: *Anton Novačan, Naša vas. I. del.* — W.: *Miklova Zala.* —
J. Poljanec: *Engelbert Gangl, Zbrani spisi za mladino.* — A. Debeljak:
Srpsko-hrvatski Almanah za godinu 1911 275
10. Razni zapiski.
† *Dr. Jakob Sket.* — † *Josip Gorup pl. Slavinski.* — *Spomin na*
dr. Janeza Mencingerja. — *Za umetnost* 278

„Ljubljanski Zvon“

izhaja v zvezkih po enkrat na mesec ter stane na leto 9 K 20 h, pol leta 4 K 60 h,
četrt leta 2 K 30 h, za vse neavstrijske dežele po 11 K 20 h na leto.

===== Posamezni zvezki se dobivajo po 80 h. =====

Izdajatelj: Valentin Kopitar.

Urednik: dr. Janko Šlebingler.

Upravništvo v „Narodni tiskarni“ v Ljubljani, Knaflova ulica št. 5.

Lastnina in tisk „Narodne tiskarne“ v Ljubljani.

Vojeslav Molè:

Cvetna pot.

O glej, nevesta moja, glej nebesa:
iz barv so splela nad bregovi svet;
pod težkim cvetjem klonejo drevesa
in potok je šumenja ves prevzet.

In srce, srce! Tajnostna čudesa
razvila v njem so se v opojen cvet.
In ti, dekle! Ko vitka si cipresa,
ti sen, od mojih slednjih sanj objet.

In vse je kakor tisti divni dan:
beseda sama se ti v pesem zliva,
ko golobica v gnezdu tvoja dlan

v drhteči moji radostno počiva.
Vsa v cvetju pot se najina srebri
in polne so pomladi ti oči.

Rokoko.

Na gozdni loki zvoki vijoline:
zamišljen pol in pol smejoč duet.
Svilnati Gils, bele Kolombine
sred cvetja plešejo svoj menuet.

„Nocoj v srebrnem blesku mesečine,
zašepetal ji v plesu je razgret,
„pokličejo te strune mandoline,
kjer v vrtu v noč jasni se breskvin cvet . . .“

„Nocoj —“. In roka v roki je vzdrhtela,
pahljača je zakrila purpur lic
in svilna krila vsa so zašumela.

Na loki sred vonjave in cvetic
mladost mladost je drugo razumela,
zasnulo dvoje src je sen pravljic.

Svetniki.

Kadar večer razplameni opale
v škrlatni kroni svojih lesketanj,
zbudi v portalu stare katedrale
svetnike trudne iz kamnitih sanj.

Budi jih zvon z molitvijo večerno,
trepečejo pod ritmiko glasov,
zro nepremično v daljo neizmerno,
v goreče himne skalnatih vrhov.

Zro kakor v sanjah dolga že stoletja;
žerjav nad njimi si vesla poti,
krog njih se zemlja preoblači v cvetja
in vedno več je slavcev sred noči.

A oni zro zamišljeno v skrivnosti,
ki tajnih jim imen ves svet ne ve,
kamnite lilije — simbol svetosti —
v nezemskih čudežnih dlaneh drže.

Predivna sije jim v očeh milina,
ugaša v mraku tajnostnih molčanj.
In tiho šepetajo: „Salve Regina . . .“
svetniki trudni iz kamnitih sanj.

Hči grofa Blagaja.

Roman.

Spisal Rado Murnik.

20.

Dolgo so spali cigani v tihi dolini.

Noč je bila meglena in jako hladna. Ko sta oživila oba tabora, je solnce že obsevalo smreke nad skalovjem, da so gorele v zlatozelenem ognju. Po travniku so frčale in cvrčale jesenske kobilice med onemoglimi cveticami, oparjenimi od morilne slane.

Po zajtrku je Angarjeva tolpa podrla šatore ter natovorila droge, plahte pa drobnjavo na konje in osle. Matere so si oprtale svoje dojenčke, zavite v stare plenice in bisage; drobno in svetlo so lukali maliči izza materinih tilnikov. Z velikim vriščem in hrupom so se odhajalci poslovili od Namirjeve čete in se domenili, da počakajo rojake v Sarajevu.

Po jako slabi in ozki stezi so se pomikali počasi drug za drugim v hladni vlažni senci mirne goščave. Tuintam je priviralo solnce izza meglene koprene — in krasneje se je kazala bajnopisana prašuma umiraje, nego v plahem cvetju svatujoče pomladi.

Nekatere žene so jahale; majhni konji in osli so stopali s kratkimi, opreznimi koraki in venomer so zvonili njih zvonci. Preko steze je ležalo mnogo starih trohlih debel in delalo popotnikom dosti ovire. V nižavi se je pasla megla; kakor temni otoki so gledali gozdni vrhovi iz sivobelega morja. Enakomerno so grulile mnogoštevilne divje grlice, včasih pa se je oglasil rumenoglav detel in pobobnal po duplini.

Ko so dospeli v Maglaj, je moral medved Efendi takoj pokazati svojo umetnost. Od vseh koncev in krajev so vreli radovedni Maglajani skupaj; zlasti deca, mohamedanska in krščanska, so se gnetli za cigani in plaho občudovali zdaj strašnega medveda, zdaj njegovega malega vodnika Omarja. Obenem pa se je zbralo okoli gostov tudi sila mnogo glasnih psov, ki so izzivalno lajali na ciganska ščeneta in na medveda.

„Zapodite pse!“ so prosili cigani in pomagali odganjati nadležne živali.

„Pleši, pleši, medvede!“ je klical Omar s pojočim glasom in venomer gledal zverini v oči. Sonakaj je udarjal na tamburin.

Pokorno se je postavil Efendi na zadnje noge in prestopal v krogu. Včasih je tudi malce poskočil in proseče sklepal mogočni šapi pred glavo. Nekateri gledalci so se smejali kosmatemu umetniku, večini pa se je hudo smilil njegov šibki mladi krotilec, ki je moral opravljati tako nevarno službo.

„Ah, siromak mali — da plane zver nanj in ga raztrga! Zakaj ne vodi medveda oni črni lenuh?“

Grdo so gledali Angarja. Jamadar je sicer umikal pogled, vendar se ni dosti brigal za neprijazne opazke; po davišnji rakiji ga je mučila žeja in bolela glava. Od vseh strani so prinašali Omarju sadja in janjetine, mu tlačili darila za pas in v bisago. Pa tudi Sonakaj in Efendi sta žela obilo izpodbudnega priznanja in medved je veselo in kaj naglo pohrustal marsikatero sladko hruško.

Malone polovica ciganov se je poizgubila ob lesenih kočah. Moški so se ponujali za podkovače, živinozdravnike in poizkušali barantati s tovrno živino; ženske so prodajale posušena lisičja jetra kot izborno vraštvo zoper jetiko, lisičjo mast zoper ušesne bolezni in rdečkasto pijačo, ki vnema strastno ljubezen; vedeževale so le kristjanom, zakaj koran strogo prepoveduje prerokovanje; vsi pa so beračili in — gledali, kje bi se dalo kaj dobrega ukrasti.

Tako so se pomikali po krivih, ozkih uličicah med vrtovi do pokopališča in lične mošeje, krite s svinčenimi pločami. Izza vseh ogalov so lajali neugnani psi. Kar je prihitel grdogled grajski sluga in se postavil neznano ošabno pred cigane.

„Poberite se!“ je kričal, kakor bi bil prvi gospod v Bosni. „Jusuf paša želi mir v Maglaju. Na polje!“

Poparjeni cigani so se takoj obrnili k brodu.

„Dobro, Čirikli!“ se je rogal jamadar Angar svoji ženi, ko sta bila daleč pred drugimi. „Lejte, lejte! Jusuf paša je komaj čakal, da ga oveseliš z Omarjem! Ha! Ubiti ali zaklati bomo morali tega otroka!“

„Neumno! Ti ga črtiš? Otroka?“

„Da bi te —! Nisi videla? Sonakaj, medved, vsi vlečejo z njim . . . Cigan sem in ne verjamem v čare, ki jih natvezujemo tepcem. Ali — skoro bi rekel, da je v tej deklici nekaj, nekaj — ne vem, kaj bi rekel. Zatorej —“

„Počakaj! Potrpi do Sarajeva!“

Brodnik se je usmilil ciganov in jih oddelkoma prepeljal preko široke in globoke Bosne na levi breg. Po podolgastem polju so se napotili proti Žepčam. Medveda sta vodila zdaj Omar, zdaj Sonakaj; prenočili so na brdu.

Krasnega, skoraj vročega popoldne so dospeli po globokih, mračnih tokavah dopod Vranduk, ključ do gorenje Bosne. Ob ostrem ovinku divje peneče se reke so zagledali na visoki planoti turško selo in ozek grad, ki je čepel kakor sokolje gnezdo na skali. Izza nazidnih zobov so preteče moleli stari topovi. Velika jata glasnih kavk je letala nad širokim okroglim stolpom.

Pod trdnjavo jih je došla četa jezdecev. Jarko so se v solnčnih žarkih svetile majhne okrogle tarče, sulice in krive sablje. Spredaj je nosil mlad konjenik drog s konjskim repom in s podkvijo, podobno polumesecu; to je kazalo, da se bliža paša.

„Osman paša!“ je šepetala Čirikli, ki je bila v Vranduku poizvedela že vse potrebno o grajskih razmerah. „Umaknite se! Na kolena!“

Cigani so poklekli pred mogočnim gospodom, križali roke na prsih, se dotikali s čelom zemlje in poljubljali tla.

Osman paša, poveljnik trdnjave vranduške, je bil petdesetletnik srednje rasti, plečat, mišičnat. Brez navora je krotil nemirnega konja, ki se je bal medveda in se razburjen vzpenjal. V rjavih očeh mu je žarel skoraj še mladeniški ogenj rojenega bojvnika. Izredno močne obrvi, krepko zakrivljeni nos in strogo stisnjena usta so pričala, da je Osman paša odločen, naglovoljen mož. Ob visokem turbanu mu je nihalo čapljino pero, znak generalskega dostojanstva. Težka sablja ob boku, handžar in dvoje samokresov za širokim pasom, vse je bilo okrašeno z dragimi kameni in zlatom.

Plaho in radovedno je občudoval Omar bogato oblečenega jezdeca in krasno osedlanega konja. Kadar pa se je ozrl na divje-glede turške konjenike paševnega spremstva, sta mu zastajala sapa in srce. Čirikli je sunila Angarja s komolcem.

„Cvet hrabrosti, noga šahova!“ je izpregovoril jamadar kleče. „Revni hlapci te prosijo ponižno, da bi jim dal kaj vbogajme. Allah te oblagodari s svojo milostjo!“

„Lev v boju, modrijan v zboru!“ je dodala Čirikli, ki se ji je zdelo, da je povedal Angar premalo. „Meč pogina zadeni vsakega nasprotnika tvojega! Trava in plevel prerasi prage tvojim sovražnikom in nesnaga se jim usuj na glave! Tvoje junaštvo pa se bliskaj kakor jutranji žarki!“

„Dosti, dosti!“ je velel paša, ki je pozorno motril modrookega Omarja. „Ta dečko ni vaš?“ Govorečemu se je dvigala in spuščala dolga brada po prsih.

„Našli smo ga v gozdu,“ je odgovorila Čirikli.

„Lažeš, ciganka! Ukradli ste ga.“

„Čirikli govori zmeraj golo resnico.“

„Kakor vsi cigani.“

„Ah, kaj vse nam očitajo nerojaki: da vohunimo za Turke; da ubijamo in ropamo; da krademo tuje otroke, jih koljemo in jemo. Ah, nikomur ne skrivimo lasu. Kača mi izpij oči, čarovnica mi razgrizi srce, zemlja izbruhni moje kosti, ako se lažem!“

„Pojdite za mano!“ je ukazal paša. „Samo vidva z dečkom!“

Osman paša je bil imel sina, malone tako velikega, kakor je bil Omar; umrl mu je lani. Poleg tega sina je imel dve hčeri; živeli sta s svojo materjo, njegovo prvo ženo, v Carigradu.

Prekanjena Čirikli je takoj uganila, da Omar ugaja paši. Cigana nista šla nič kaj rada v grad; bala sta se ga kakor ječe. Na dvorišču je Osman paša razjahal in oddal svojega konja. Mignil je ciganom in stopili so v pritlično, skoraj prazno sobo. Ob straneh so bile nizke široke klopi, tla so pokrivalo pletenine od ličja. Pri zeleni peči je stala bakrena posoda z vodo.

„Koliko je star?“ je vprašal paša ciganko.

„Deset let,“ se je naglo zlagala Čirikli. „Zapustili so ga njegovi neusmiljeni starši daleč daleč v deželi gjaurov. Usmilila sem se napol sestradanega otroka. Odgojila sem ga v veri prerokovi. Naš Omar zna klanjati kakor pravi Turek.“

Sram je bilo Omarja razcapane obleke pred lepo oblečenim pašo. Zardel je in še ljubkejši je bil v svoji zadregi. Čirikli je mežikala in nemirno prestopala z noge na nogo.

„Ciganska vera, pasja vera,“ se je rogal Osman paša. „Med gjauri ste kristjani, med nami ste mohamedanci.“

„Omar, moli prvo suro iz korana!“ je velela ciganka, kakor ne bi bila slišala zaničljivih besedi visokega gospoda.

Dali so dečku vode, da si je umil roke in obraz; potem je molil fatiho, turški očenaš: „V imenu Boga preusmiljenega! Čast in slava Gospodu svetov, vseusmiljenemu, ki vlada na sodnji dan! Tebi hočemo služiti, tebe milo prositi: vodi nas po pravi poti, po poti onih, ki se radujejo tvoje milosti, in ne po poti onih, ki se gnevaš nad njimi, in ne po poti prevaranih!“

„Dajte mi dečka!“ je velel paša in poteptal Omarja prijazno po ozki rami.

„Omar govori, kakor bi pel,“ ga je hvalila Čirikli, da bi dobila več zanj. „Opanke zna rezati, plesti zna mreže in košare. Medveda vodi kakor izkušen mož. Dasi dete tujih staršev, mi je bil dražji od mojih oči. Ljubim ga zelo in ga negujem skrbneje nego rodnega sina. Plemeniti gospodine, pusti mi luč mojega življenja!“

„Pojdi, pojdi!“ jo je zavrnil paša in se namrdnil prezirljivo. „Koliko zahtevaš zanj?“

Čirikli se je zbala, da bi se mogočni gospod razjaril in vzel Omarja po sili. Ključila se je, potegnila z roko preko usten in vzdihnila.

„Reveži smo,“ je tarnal Angar. „Usmili se nas, presvetli gospod!“

Ko je videl Omar, kako ga prodajajo, se mu je storilo inako. Čutil je, da ti trenutki odločijo njegovo usodo. V svojem strahu ni vedel, kam bi pogledal in je nagnil zardelo glavo . . .

Paša je potegnil mošnjo izza pasa in jo zagnal pred ciganko. Čirikli jo je naglo pobrala in s svojimi krivimi prsti pohlepno otipavala srebrnike in zlate.

„Odslej ostaneš pri tem gospodu,“ je dejala Omarju prisiljeno prijazno. „Veseli se, godilo se ti bo dobro.“

Njen hinavski, zadovoljni obraz se je zdel paši še odurnejši.

Omar je bil izprva vesel, da mu ne bo treba več ostati pri zlobnem Angarju in hudi jamadarki. Kar pa se je domislil svojih ljubih tovarišev, ki se bo moral ločiti od njiju za zmeraj. Prebledel je, trepetal je kakor ujet ptiček.

„Daj nama še par cekinov, bogati gospod!“ je prosila Čirikli.

„Poberita se, ti in tvoj mož!“ je vzkipeł paša. „Sicer se bodo zabavali z vama moji sluge!“

Tiho in naglo sta izginila cigana. Ko je bil Omar sam s tujim možem, je zajokal naglas.

„Ne boj se me, Omar!“ ga je tolašil paša in ga božal po temenu. „Odzdaj si ti moj sin, jaz pa sem tvoj oče!“

„Ah, moj medvedek!“ je ihtel Omar in gledal pašo skozi lase, mokre od solza. „Ah, moj Sonakaj! Niti roke mi ni podal. Nikoli več ju ne bom videl!“

„Potolaži se, sinko! Podarim ti krasnega konjička in lepo opravo. Sluga Ilmihal ti pokaže kopalnico, da se umiješ in preoblečeš. Pojdi z mano!“

Paša je zažvižgal. Prihitelj je postaren, sreepook janičar. Poznalo se mu je, da je konjenik; hodil je okorno, ker je bil vsled ježe raznožnik. Gledal je mrko in jezno. Za pasom je nosil kindžal, dolgo ravno bodalo.

Odvedel je Omarja v nizko, okroglo obokano kopalnico. Pri-nesel mu je pečenih sliv, medene pogače in obleko rajnega sina Osmanovega ter odšel.

Omar je zapahnil vrata, se naglo okopal in z velikim veseljem oblekel snažno, skoraj novo perilo in obleko: ohlapne rdeče hlače, dolg zelen kaftan s srebrnimi motvozi, višnjevosvilen pas.

„Ah, da ne pozabim svoje verižice in križka!“ je vzdihnil razburjen. Dolgo se je moral mučiti, preden je pregrizel podlako svoje stare suknje in potegnil svoj edini zaklad na svetlo. Ker se mu ni bilo več bati ciganke, si je obesil verižico pod srajco okoli vratu. Glavo si je pokrtil z visoko kapo od črne janjčje kože. Vse mu je bilo precej prav, le rumeni čevlji so mu bili preveliki. Veselo se je gledal v ogledalu kristalnočiste vode in radostno zaploskal z rokami. In skokoma je tekel na dvorišče.

„Ej, poglejte našega malega janičarja!“ se je nasmehnil Osman paša na hodniku. „Pojdi, Omar, da ti pokažem tvojo mater!“

Odvedel ga je v haremluk. Plaho je stopal Omar z njim mimo dveh oboroženih stražnikov po škripavih lesenih stopnicah in dolgem ozkem hodniku v prvem nadstropju; bal se je druge zlobne Čirikli.

Paša je potrkal na vrata. Odprla so se tiho. Stara sužnja je prhnila mimo njiju in izginila ko senca. Stopila sta v prazno pred-sobo, kjer je bilo troje vrat. Pred srednjimi je stala dvajsetletna hanuma, paševa druga žena.

Omar jo je gledal z veselim začudenjem. Njeno mlado postavo je odevala gubasta tančica od rožnate svile, posuta z zlatimi zvezdicami. Skozi prozorno tkanino so belele in kipele polne prsi, roke in rame. Na gostih črnih laseh je kar gorela živordeča nizka čepica; od nje je v prepihu lahko plapolala pripeta belosvilena koprena. Velike črne oči so gledale otožno, z izrazom samotnega premišljevanja in tajnega žalovanja. Obla lica so bila nežnobleđa, kakor mrtve rože, ki jih je zamorila rana slana.

„Draga Fatima, Allah nama je poslal sina!“ je izpregovoril Osman paša, ko so prišli skozi ozka vrata v precej veliko sobo. In povedal ji je, kako je dobil Omarja.

Zaradi gostih rešetk na oknih dečko izprva ni mogel razločevati vseh stvari v mračni sobi. Ko so se prilagodile oči polutemi,

je videl na stenah rdečkaste opone z vezenimi srebrnimi listi, na tleh pa debele pisane preproge. Med majhno pečjo in zidno omaro je stala nizka mizica. Ob stenah je videl široke klopi s krasnimi blazinami. Prijetno je dišalo po rožni vodi.

Zadovoljen je opazil paša, da motri hanuma dečka z radostnim zanimanjem.

„Omar, to je tvoja mati!“ je velel. „Ubogaj jo! — Fatima, skrbi mi za otroka, dokler ne dorase za vaje vojaka-junaka!“

„Pojdi k meni, ljubi deček!“ ga je pozdravila hanuma in ga poljubila. „Ljubila te bom kakor svojega pravega sina. Ali boš imel tudi ti mene rad?“

Omar je pogledal mlado prijazno gospo ves srečen — kakor v blaženih sanjah. Po ciganski navadi je naglo pokleknil in poljubil rob njenih širokih dolgih dímij nad safianovima šolničkoma. Fatima ga je dvignila in ga rahlo potegnila k sebi na minder.

„Ah, kako lepo je pri vas!“ je kliknil Omar. „In ti si vsa drugačna kakor huda Čirikli. Tako si dobra, kakor moja prava mamica! Imel te bom jako, jako rad. Včasih vidim v sanjah angela. Taka si ti!“

Prvikrat je videl Osman paša, da se je Fatima zasmejala veselo, pristrčno. Čutil je, da se mu budi in oglašča v srcu nekaj nežnega, nekaj milega. Ker se pa turškemu paši, poveljniku grozovitih janičarjev in drugih neusmiljenih divjakov, ne spodobi kazati ginjenost, je gromko pokašljaj in odšel iz harema.

„Kje so te ugrabili cigani?“ je vprašala Fatima.

„Ne vem. Sonakaj mi je povedal, da sem doma daleč daleč tam v večerni deželi.“

Hanuma je šla k vratom gledat, če ni nikogar v predsobi.

„Ali si Hrvat?“ je šepetala, ko se je vrnila k dečku.

„Nemara sem Hrvat . . . kako bi vedel kaj takega?“

„Omar, pazi!“ je velela tiho. „Midva sva oba tujca v tej trdnjavi. Hrvatica sem. Osman paša je prihrumel s svojimi divjimi četami v našo deželo, uplenil mnogo kristjanov, tudi mene. Kadar boš večji, ti povem več; zdaj me še ne bi razumel.“

Njene oči so zastrmele, kakor bi gledale v daljavi strašne dogodke.

„Ali je paša tako hud?“ se je zbal Omar.

„Ubogaj ga! Strašen je, kadar se ljuti; sicer je dober človek. Nič se ne boj!“

Omar je težko dihal in včasih vprašujoče pogledal hanumo. Vzdihnil je globoko in nagnil glavo.

„Ljubi Omar, kajneda bi mi rad še nekaj povedal? Govori!“ Gladila ga je po licu in mu ljubo gledala v plahe oči.

Prvikrat po dolgem času ga je gladila zopet mehka ženska roka; prvokrat po dolgih letih je gledal v sočutne nežne oči, poslušal mile glase; prvokrat po dolgi dobi mučnega siromaštva je zopet dihal prijetno ozračje razkošja in bogastva. Mlada duša je čutila, da je našla plemenito zavetnico. Topilo se mu je srce in zaihtel je od blaženosti.

„Govori, Omarček! Zaupaj mi, ne boj se, da bi te izdala!“

Omar je zardel in povetil oči. Pokleknil je na minderju, se lahko oprl na njene rame in zašepetal Fatimi na uho:

„Deklica sem . . .“

„Ubogi otrok!“ se je začudila in prestrašila hanuma. Poljubila ga je, ga objela in vzela v naročje. „Ostati moraš Omar! Izgubljen si, ako spozna paša, da si dekle. Poslušaj me! . . .“

Skozi rešetke se je rumenilo in zlatilo zapadno nebo. Fatima hanuma je dajala Omarju nasvete, kakršne bi mogla dajati le rodna mati svoji pravi hčerki. In Omarju so rdela in gorela deviška lica ko večerni oblaki . . .

Dementij:

Iz „Morane“.

Boječe bo mimo šla tiha laž,
hrepenenje ljubečih dveh,
in takrat boš dala mi, kar imaš:
svojo srečo, mladost in greh.

In takrat bo truden tvoj smehljaj
in oko začudeno,
in nemo kanila solza, skrivaj,
bo na liljo ponujeno . . .

F. Golar:

Povest o hudem in silnem kovaču.

(Konec.)

Drugi dan je bil kovač že na vsezgodaj na delu. Toltko je kladivo, razbeljeni lemeži so odskakovali in plesali po naklu, ki je trdo donelo in trmoglavo podstavljalo kovačevim udarom svoje čelo. Meh je sopel in škripal in pihal veter in sapo v žrjavico, da se je zaznavala kovačnica in je odsevalo naokoli, kakor bi hodila v vas jutranja zarja in bi stikala po kotih s svojimi ržnimi prsti.

Kovač je bil zopet sam doma in je varoval punčko. A danes je ni izpustil iz spomina in je dobro vedel, kaj mu je storiti, kadar se oglasi njen jok. Že dvakrat je oprezno pogledaval skozi mično srčasto okence v durih, in dozda se je še vse dobro izteklo. Punčka je ležala in spala pod rožno odejico, kakor jo je pustila stara kovačica, zato je imel kovač mirno vest in lahko srce, in je bil sam s seboj zadovoljen. A ker se le ni zbudila, ga je zaskrbelo, kaj je ž njo? Mogoče je pa danes v resnici uročena, in lačna je tudi, in zdaj je preslaba, da bi se zdramila iz hudih sanj, ki se ji motajo po glavici. Prijel se je kovač za lase in šel ves vznemirjen v izbo, kjer se je vstopil pred zibko.

Punčka se je v spanju smejala, gotovo je bila pri njej mati in jo je pestovala na mehkih rokah in kramljala ž njo sladko in veselo; ali pa sta trgali rože po rajskih gajih, in biserni smehi so se lovili s sapicami in žametnimi metulji. Zato se je zasmejal tudi kovač, zakrohotal se je iz vsega srca tako naglas in razposajeno, da se je Minica zbudila. Zasijala sta plava cveta njenih oči; na licih ni ugasnila zarja nebeških gajev, in še lepši smehljaj je igral na njenih ustnicah.

„Ali bodo vstali oni,“ se je pokratkočasil kovač in se sklonil nizko do zibke ter pritisnil svojo trdo, bodečo brado k njenemu obrazku. Za takšen izraz udanosti in naklonjenosti pa mala princezka ni imela dovolj smisla, zakopala je svoje prstke kovaču v lase in začela orati z nohtki po njegovih licih.

„Ojoj, ali tako! Naj vendar malo počakajo, da se vsaj nakosijo, preden začno vojsko.“ Kovač se je smejal, da so mu solze zalivale oči, in ni vzdignil glave, šele jezen krik, ki je vrisnil iz malih ust, ga je spravil pokoncu.

Izza železnega pokrova, ki je ležal pred pečjo, je prinesel lonček, v katerem se je grela mleko, posadil je punčko na kolena, in njegova roka, otovorjena s cinasto, globoko žlico, je začela rotati v lačna ustca. Hudo neroden je bil kovač pri tem delu, roka se mu je tresla in prelivala belo močo, da je prinesel po navadi samo pol žlice do rdečih duric, ki so se žejno in nestrpno odpirale in čakale, kdaj privesla od nekod tista črna pest s sladko pijačo. Dolgo, dolgo sta zajemala, in kovač je tudi vsakokrat široko zinil, kadar je žlica srečno prijadrila do svojega cilja, in je hlastnilo dete s smehom po njej. Mleko se je cedilo po kovačevih kolenih in kapljalo od otrokove bradice ter teklo po slinčku, privezanem okoli njegovega vratu, a črna roka je bila dobra in neutrudljiva, čeprav se je tresla, kakor bi ves dan lomila kamenje, in se je včasih hudo zmotila, ker je nesla v tista usta, ki so ji bila bližja. Lonček se je skoro spraznil, a žlica je še zmeraj hodila svojo pot, tja in nazaj, dokler ni Minica napravila vsemu kraj. Zacepetala je z nožico, in v trenutku je ležal na tleh v razvalinah lončeni grad.

„Na,“ je zmagoslavno vzkliknila, in razposajen smeh je zažvrgolel po izbi.

„Ojoj, punčka, kaj si storila,“ je karal kovač. „Spet nisva nekaj prav naredila.“

Razumno in modro se je pogovarjal z otrokom, ki je poskaloval v njegovem naročju ter svetlo gledal okoli.

„Še ena Minica bi morala priti k hiši, da bi te pestovala, a sedaj so jezni Polinova mati, ki jo imajo. Tista Minica je vse bolj pridna od naju in se nič ne joka in ne razsaja. — A zdaj moraš spet spančkati, grem v kovačnico, kjer je puh — puh.“

Postlal ji je v zibki, ali otrok je s krepkim kričanjem pravil, da mu ni prav, kar se pripravlja zanj. Ni bilo drugega, kakor da je vzdignil in prenesel zibko v kovačnico.

Zopet se je utrinjala zarja po kotih, gromelo je in zvenelo, in Minica je ploskala puhanju meha, zlatim iskram in bobnenju kladva.

Naslednji dan kovača ni trpelo v kovačnici, kjer je strmela vanj pusta tema, zakajene stene in rjasto železo. Nekaj bi bil rad videl, kar bi bilo rdeče in polno kot zrele češnje in živo in bistro in sladko, kar mora biti nekje, zakaj zdelo se mu je, da je že videl nekaj podobnega. Spomin na tisto veselo stvar ga je napolnil s hrepenenjem in nezadovoljnostjo, da ni vedel česa mu manjka.

„Ali te je Lenart srečal?“ ga je pozdravila stara kovačica, ko je stopil v izbo, dolgočasen in slabe volje. „Stari Jakopin pride

zvečer po motike, trikrat že je vpil nad menoj, naj te priganjam. Kaj te je pa prineslo v hišo?“

Kovač je sedel na klop k peči, oprl komolca ob kolena in se naslonil na dlani.

„Kaj me naj prinese v hišo? Ali ne smem priti? Kdo pa sme, ako ne jaz?“

„Saj res! Ti kar za peč zlezi, ako te boli delo, se bo že samo vse naredilo. Kaj bi se trudil!“

Kovač ni poslušal. Gledal je v zibko, kjer je spala Minica in dihala in sanjala tako pokojno in lahno, kakor bi jo zibali angelci.

„Ali si tisto verigo že popravil, ki ti jo je prinesla Polinka?“

„Zakaj bi jo že popravil?“

„Ali ti ni dala vedeti, da bi jo rada kmalu imela?“

„Zakaj bi mi dala vedeti?“

Kovačica je izpod obrvi pogledala svojega sina.

„No, no, le tako delaj! Prav lepo si si nadrobil. Najprej jo pobiješ na tla, in zdaj namestu da bi se ji skusil prikupiti, pa takole delaš. Že imaš njeno deklino, kar misli si! Tisti Micin Janez, ki rudo koplje, tudi vozi za njo. In gotovo ni tak divjak, kakor si ti.“

Kovač je vstal, napravil korak, in njegova pest je zagromela po mizi. Izba se je stresla, in v zibki je zavekal otrok.

„Vidiš ga! Mene vdari, saj drugega tako nimam pričakovati od tebe. Vse pobij in še sebe povrhu!“

„Kaj govorite, ali sem že koga pobil?“

Kovač je sedel nazaj k peči, in zdaj je videl pred seboj tistega Janeza, bledega patrona, ki neki gleda za Minico, in na misel mu je prišlo rdeče bleščeče jabolko, po katerem leze slinast polž. Streslo ga je, in nič jeze ni čutil, samo nekaj grenkega je bilo v njem in žalostnega, kakor bi tista svetnica, ki je tako lepa kakor Minica, stopila iz oltarja.

„Nazaj, nazaj,“ je zavpil kovač in potisnil z roko predse. „Minica, ne hodi.“

Globoko je bil zatopljen in je videl natanko svetnico in je videl zlat žar okoli njenega obličja. In glej, zdaj je zajokala, in solza je zasijala in kanila Minici iz oči. Solza je polzela po licih in se utrnila kakor zvezda.

„Oj-oh, spre-joh,“ je vzdihnil kovač in se zgrabil za senca.

„Ali muhe preganjaš, ali kaj? In nekaj godrnjaš, da te je čudno slišati. Pojdi v kovačnico, tam te bo delo ozdravilo, ako si bolan.“

„Nič več, nikdar nikoli več! Dajte mi tistega Janeza, da se poskusim ž njim.“

„Ali nisi nekaj rekel? Ves si razmršen, kakor bi se z vetrom tepel, in tak si kot smrtno kosilo. Ali ti Polinova ne da miru?“

„Pustite me!“ Kovač je zarohnel in grdo pogledal mater.

Ves tisti dan je hodil brez glave okoli, in ponoči je v sanjah opravljal težka dela: Bilo mu je, kakor da prede oblake in vali brezdna in gore skozi šivanko.

„Oj-oh, sprejoh, ojoh, sprejoh! Kakšna čudna bolezen je to!“

Kovač je tiščal glavo v pesti in korakal težko in trdo po izbi.

„Nič me ne kolje in tudi trga me ne, samo vročina me spreha, in duši me nekaj v prsih. To menda ni krč, ako bi bil kakšen notranji prisad. — Torej bom res moral pod zemljo, in nihče ne pojde z menoj! Ojoh, sprejoh!“ Žalostne so bile kovačeve misli in smilil se je sam sebi, tako je bil zapuščen in reven.

„Punčka, Minica, očeta boš izgubila! Kdo te bo pestoval, kdo te bo zibal in oblačil?“ obstal je pred zibko, in glej, dete se mu je smejalo poredno in nagajivo. Dve plavi tenki lučki sta se bleščali pod snežnim čelom, in kakor dve rdeči rožici v mleku so bila njena lica.

„Ojoh, sprejoh, ojoh, sprejoh! To je očitna kazen božja za moje grehe. Nisem še slišal za takšno bolezen, in ne poznam zdravila. Oh, da bi me vsaj Polinkina Minica videla, predno umrjem, da bi vedela, kako trpim! In njena mati mi ni odpustila, in jaz pojdem s sovraštvom na oni svet.“

Še zmiraj je tiščal glavo v pesti in hodil od oken do vrat s težkimi koraki, da so se tresle šipe. In iz zibke ga je gledalo dvoje očesc, in tih smehljal ga je spremljal.

„Ojoh, sprejoh! Več ni časa za pokoro! Predolgo sem odlašal in se obljubljal na božjo pot. Težko je, težko. Ampak kako je to, da se vseeno močnega počutim, in me obhajajo tako čudne želje! O Minica, zakaj ne smem k tebi, mogoče bi mi ti povedala kaj dobrega.“

Zmeraj hitreje je hodil kovač in bil je ves nemiren in ni ga več strpelo v izbi. Odprl je duri, hrumel v kovačnico, in meh je začel škripati in puhati. Takoj je imel zlato verigo v kleščah in na naklu. Vzel je kladvo, zamahnil in kamor je padel udar, je odnehal člen. Kakor bi hrustal železo, tako je šlo vse nadvoje. Sprevidel je kvaro svojega početja, zato je zalučil kladvo od sebe in stopil na prag. Nekaj ga je samo od sebe potisnilo skozi duri in zagnalo na

cesto, da je priletel kakor iz viška. Nič se ni pomišljal, ampak je začel teči; in preden se je zavedel, ali se povprašal, kod in kam, je bil že daleč zunaj vasi. Nenadoma se je ustavil in povsobil glavo, zblaznjen in temen njegov pogled se je zagledal v tla.

„Kam naprej, kam?“

Glava bi šla nazaj, ali noge ji niso bile pokorne in so hotele dalje, kamor je želelo in hrepenelo srce, ki se je zaletavalo in butalo v prsih.

„V kovačnici gori ogenj, in punčka se je mogoče zbudila,“ je pomislil s strahom. Obrnil se je proti domu, predirjal cesto do vasi, ali tam se je zopet ustavil in šel s hrbtom naprej. Ni vedel, kdaj se je okrenil, in nehote začel znova bežati, bežati.

Naenkrat je bil pred hišico z rožami na oknih, skočil je brez sape na prag in se zmašil skozi ozke in nizke duri. Pred njim je stala jezna mati — njegove Minice.

„Tukajle sem, napravite z menoj, kar hočete.“ Kovač je sklonil glavo, in nič moči ni bilo v njem, ne volje, ne junaštva. Najrajši bi se bil stisnil v kot, da bi ga ne bilo videti, rad bi bil majhen in droban kakor palček, a ne velik in širok. Kam bi del te roke, kam bi pogledal?

Polinka je pokladala ravno polena v pečnico, ker je kuhala v kotlu lug za perilo, ko se je stemnilo v veži. Povzdignila je oči in zagledala kovača na vratih. Njene kalno-sive oči so oživele in urno, kakor mlada deklina se je zagnala v kot, kjer so slonele burklje, omelo in enake kuhinjske priprave.

„Zdaj te pa imam, cigan črni,“ je zavpila mati in vzela v roke pihalnik, s katerim je malo prej pihala v žrjavico. „Pokaj si pa prišel, ti kleščar dimasti? Ali bi me rad do dobrega potolkel, in ti še ni dosti, da si mi oni dan skoraj utrl pleča? Ampak ti bom že pokazala, le glej me božjastno kakor podlesk, ti pokora grešna!“

Polinka je planila proti kovaču in ga udarila s pihalnikom po čelu.

„Na, na, kače se bijejo po glavi, in ti si takšna strupena golazen. Pride k hiši potepeno kakor rokovnjač in čaka priložnosti, kdaj bi ti skočil za vrat! Na!“ Udarila ga je drugič, da se je kovaču pokazala kri nad obrvmi.

„Mati, le dajte me, saj sem zaslužil.“

A takrat so se odprle hišne duri, in Minica, prelepa deklica, je stopila na prag ter se vrgla med mater in kovača.

„Mati, ne njega, mene udarite, jaz sem kriva, on je nedolžen.“

Svetla rosa ji je zasijala v očeh, še bolj so zacvetela njena lica, in zaihtela je, zajokala naglas, ko je zagledala tenko rdečo sled, ki je tekla po kovačevih licih.

„Da si boš zapomnil za drugič, kako se dela s takim človekom, kakor si ti! O, ne boš me dobil več v svoje klešče, se bom že vedela ogibati tebe in tvoje bajte.“

„Mati, ne govorite tako, saj ni tak!“ je zaprosil nežen in mil glas.

„Kaj, sedaj se pa še ti poteguj zanj, v resnici je lepo od tebe. Iz pasjega repa je urezan, in čisto nič mu ni zaupati. Kdaj sem mu storila kaj hudega, samo dobro sem mu hotela, on je pa tak z menoj.“

„Le kregajte me, saj nisem drugega vreden.“

Manica je prijela kovača za roko in ga peljala v hišo.

„Moj ubogi Boštjan, ali te hudo boli? Naša mati so pa res takšni kakor huda ura. Kar zagrme in udarijo, potlej se pa kesajo in so koj dobri. Nič se ne boj, saj ne bo hudega. Čakaj, z vodo ti bom izprala senca in čelo, kar nagni se nad skledo, vidiš tako, saj se ti ne bo skoro nič poznalo.“

Kovač je ves drhtel, in srce se mu je hahljalo in igralo v prsih in čudne sladkosti so ga obhajale. Kako prijetno in mehko ga je božala in ščegetala drobna dekletova ročica, ki je brbljala in tipala po njegovi glavi in laseh! „Oh, oh, da bi me bili mati le še bolj udarili,“ je mislil, „bi imela Minica vsaj delj opravka z menoj.“

„Vidiš, Boštjan, takoj bo vse dobro. Samo malo se ti pozna, čakaj, to belo ruto ti zavežem okoli čela!“

Kovač ji je pogledal hvaležno v oči, v njih so sijali gorki žarki in se bleščali, da je kovaču skoro vzelo pogled in je moral zamižati. In mahoma so se sprožile njene ustnice, smehljajoč angel je zdrsnil preko njih in po licih, ki so se zdele kovaču take neizrekljive lepote, da bi jim zastonj iskal enakih po vsem svetu. Sedla sta za mizo in se gledala.

„Ali te hudo boli? Le potrpi malo, saj taka stvar hitro mine,“ je tolažila Minica, ki je mislila slišati, da je zdihnil kovač, in so se zasolzile njegove oči, in so mu šle ustnice na čuden smeh.

„Nič me ne boli, še prijazno mi dene.“ Kovaču je podrhteval glas od sreče, in rad bi, da bi ga bolelo. Zdelo se mu je, da bi

bile prijetne tiste bolečine pod Miničino rutico, ki je dišala po nageljnovih žebicah, in v njeni bližini.

Takrat so se odprle duri, in mati je prinesla na mizo skledo mlečne kaše in tri žlice in dala je vsakemu eno. Molče je sedla na stol in začela naglo zajemati. Njej je sledila Minica, in kovač je storil isto. Malodane je imel strah pred jezno materjo in skrivoma jo je pogledaval izpod čela. Tiho in urno so hodile žlice svojo pot, edino Minici se ni nič kaj odsedala jed. S šegavimi očmi je bliskala proti kovaču, ki še nikoli ni okusil tako slastne kaše in je jedel z očmi in usti. Samo to mu ni bilo prav, da mati nič ne govori. „Poprej je imela tako hiter jezik, kakor bi ga gnal narasel hudournik, zdaj pa ne zine ne bele ne črne. Saj ni ti ne vem, ako še zna prijazno govoriti,“ je mislil kovač, ki je imel velik sklep v svoji glavi. Pomeniti se je hotel z njo, ali kako bi opravil to stvar, ako mati ne pogleda ne na levo, ne na desno in se pogovarja samo z žlico, drugače pa molči, kakor bi imela jezik pristrižen. „Moram, pa moram,“ si je dajal poguma, in že je imel besedo na koncu jezika, a zopet mu je ušla nazaj v grlo.

„Bes te plentaj, le kako bi zadel v živo!“ Pogledal je Minico, ki je imela polna usta samega smeha in z glavo mu je pokimala, kakor da vidi njegove misli in ga hrabri k težkemu koraku.

„Mati,“ je planil in zakričal nenadoma kovač tako glasno, da je ženi od strahu padla žlica iz roke. „Ali bo res skočil nadme,“ je pomislila, ko pa je videla njegove dobre in prijazne oči, je vedela, da se ji ni bati ničesar.

„Mati, ali mi daste Minico?“

Polinka je samo pogledala kovača s hladnim in skoro prezirljivim pogledom, ne da bi mu odgovorila. Bila je kakor prej nima in gluha.

„Mati, jaz vas prašam, ali mi daste Minico, ali mi je ne daste!“

Deklici se je razlil čist in bister smeh iz ust, kakor bi zapela lastavica, a mati se je še enkrat in hudo temno ozrla na kovača.

„Kaj? Ali si ob pamet? Tebi naj dam deklino, da boš naju nabijal kar po vrsti. Danes mene, jutri njo!“

„Ojoj, mati! Jaz da bi udaril Minico! Prej si roko na naklu odbijem, kakor da bi njej prizadel kaj žalega. Le delal bom ves dan.“

„Vem, kako znaš delati! Od mene je že ne dobiš, to ti povem. Manj nesrečna bo, če jo kača z devetimi glavami piči, kakor da bi tebe za moža dobila.“

„Ako bi vedeli, kako jo imam rad, in kako mi je hudo, da je prišlo do tistega.“ Kovača je bilo sram, kadar se je spomnil, kako hrabro je vojsko vodil s staro materjo.

„Ti jo le rad imej, ampak Minica ne bo tvoja. Hvala Bogu, da sem te spoznala! Še v sanjah mi ne pride na misel, da bi jo dala takšnemu divjaku, ki samo gleda, kdaj bo lahko udaril.“

„Saj ni tak,“ je glasno pomislila Minica, ki je zdaj zabelela kakor sneg, zdaj bila rdeča in vroča.

„Poglej jo! Le zagovarjaj ga! Torej bi rada bila takšna zajokana nevesta, ki si nikoli ne more zbrisati solz iz oči. Zahvali Boga, da imaš mene, ki mislim namestu tebe.“

Minica je skrila obrazek v dlani in nejevoljno zmajala z glavo.

„Mati, jaz ne vstanem od mize, ako mi je ne obljubite!“ Kovač je našel izgubljeno srce, ker je vedel, da je Minica na njegovi strani.

„Bomo videli, ako boš vstal od mize, ali ne!“ Mati je hudo zagrozila, ali kovač ni izgubil poguma.

„Ne bom, pa ne bom! Minica mora biti moja! Bolan sem, ako je ne vidim, vse me boli tukaj notri, in tako mi je težko!“

„Je že prav tako, zakaj si pa takšen! Ali misliš, da ti bom dala Minico za deklo?“

„Nak, nak! Jaz bom delal, in ona bo le pestovala otročičke. Na vas še v mislih ne bom položil roke, mati!“

„Boštjan, nisi je vreden, in ne vem, ako bo kdaj tvoja, pregrdo si ravnal z menoj.“

„Joj-joj, po resnici mi je hudo! Mati, dajte se pogovoriti.“

„Zdaj že govoriš tako! O, le počakaj! Bomo videli, kako se boš obnašal!“

Kovaču se je začelo smejati srce.

„Mati, jaz ne grem iz hiše, ako mi precej ne obljubite Minice.“

Zdaj se je zaslišal vesel smeh za dekletovo roko, in med prsti so se svetila goreča lica.

„Boštjan, kakšen pa si! Ne dobiš je ne kar meni nič, tebi nič! Potlej bo pa jok v kovačnici!“

„Nikar tako ne govorite! Nikoli ne bo jokala Minica, pogledite, mati, na tehle rokah jo bom nosil.“

Veselje ni utihnilo in celo jezna mati je iskala smeha na svojih ustih in je skušala vse bolj prijazno gledati.

„Jaz grem kar k gospodu!“ je rekel kovač, ki mu je to dalo veliko srčnost. „Nikar ne recite, da ne smem! Slišite, kajne, da lahko grem?“

„I, kaj pa boš pri gospodu?“

„Naročil bom, naj naredo poroko.“

„Zlomek,“ je zaklela mati, „saj niti ne veš, ako te mara Minica.“

In nato je dekle pogledalo kovača tako lepo, da je mati pri tisti priči vedela, kaj je z njeno hčerjo, in kako je kovač pri njej zapisan.

„Mati, recite, da smem iti. Recite, da je Minica moja! Jaz že grem!“

Vstal je od mize in niti utegnil ni, da bi se pokrnil.

„Vse bom povedal gospodu in naročil, da se mudi s poroko,“ je dejal med vratmi.

„Ha-ha-ha,“ je ploskala Minica, „hiti, hiti, Boštjan!“ Stala je pri odprtem oknu in gledala na cesto, kjer se je pokazal kovač, razoglav in s klobukom pod pazduho.

„Hiti, hiti. Boštjan!“

In obe sta se smejala, mati in hči, in se ozirali za kovačem, ki je tekel, tekel, tekel — — —

In zdaj odlagam pero. Kaj mi je začeti, siromaku, brez junaka! Zakaj hudega in silnega kovača ni več, sedaj je krotak kakor jagnje in pohleven kot ovčica. A kakšne stvari bi jaz še povedal o njem! Vsi bi se spogledavali! Povedal bi, kako je pridirjal na vrat, na nos k gospodu župniku, ki je bil blag in dober mož, in je ves začuden skočil s stola ob prikazni kovačevi. Razodel bi, kako se je vozil k poroki, in je bil tako zal in prazničen, kakor bi imel svet dan na sebi. Opisal bi, kako je zavriskal pred cerkvijo in rajal na ženitnini, kjer je prepival in prepeval, da nikoli tako. — Ali kako naj vam opiše moje zvesto pero vse te sprelepe stvari? Hudi in silni kovač se mi je izmuznil ter uskočil v ženski tabor in v sveti zakon, ki je po mnenju izkušenih mož zlata kletka, v katero silijo tisti, ki so zunaj, a tisti bi radi ven, ki so se vjeli. Bog usliši te in one!

Odlomek iz Krasiškega „Iridijona“.

Ob stoletnici pesnikovega rojstva prevél Vojeslav Molè.

Epilog.¹

O misel moja, pretrajala si stoletja! Spanec te je zagrinjal v dneh Alarika in v dnevú velikega Atila, ni te obudil niti žvenket cesarske krone ob trdo čelo Karlovo niti Rienzi, ljudski tribun! In sveti gospodje Vatikana so šli mimo tebe drug za drugim kakor senca mimo sence. Danes pa vstaneš, o misel moja!

*

Danes je v rimski Kampanji vrelo solnce nad pustinjo in zahaja zdaj mračno nad peščenimi bregovi. Nad pelinom peskov, nad sitjem močvirij, nad samotnimi smrekami gorâ, nad cipresami dolin se že zibljejo sence. Večernica, boginja davnih ljudi, vzdahaja žalostno in z njo pada tupatam solzna rosa. Samo še na morju igra v krvavih bleskih kipeča pena.

*

V vzduhu je vročina in molk — nobenega oblaka, nobenega poveva, globine pa so se zganile in zaječale s polnimi valovi, s purpurnimi prsmi proti nebu. On, ki stanuje v prepadu, on, ki je obetal, je stopil na vrtince valov in gnete s peto bolj črno od noči svoje sužnje.

Od njegove postave se širi blesk, kakor da bi zahajalo drugo solnce. Od njegovih ramen se zgrinja megla na daljne vode. Samoten stopa in kakor pred stoletji z nesmrtno starostjo na čelu.

*

Ko pa je dospel do kopnega, si je oddahnilo morje in v mraku so zasnuli izmučeni valovi. — Šel je dalje. — Samnitskim goram

¹ Za lažje razumevanje tega epiloga omenjam sledeče: Iridijon se je hotel maščevati za usodo svoje nesrečne domovine nad Rimom in ga upropastiti ter je temu maščevanju žrtvoval vse: ljubezen, srečo in celó svojo sestro Elsinoe, ki jo je čisto kakor lilijo prepustil razkošnežu Heliogabalu. Pesnik pa hoče pokazati, da maščevanje in sovraštvo ne privedeta do zmage; pade Heliogabal, a tudi Iridijon ne zmaga. Njegov vodnik Masinisa-Satan ostane triumfator, ki ga zaziblje v tisočleten spanec ter ga šele takrat (—v epilogu—) obudi, ko mu lahko pokaže padec Rima, a obenem po pogodbi tudi zahteva njegovo dušo. Tu pa zmaga ljubezen in usmiljenje, Masinisa se je zaman trudil za svoj plen — Iridijonovo dušo. Iridijon sam pa mora v novo življenje, „v zemljo mogil in križev“ čakati, da se prerodi v delu stoletij.

je ostavil svojo sled na vrhu in stopil navzdol k jezerskim bregovom. — Tam se je v sili njegovih čarov, o sin maščevanja! začelo buditi tvoje življenje.

*

Kača, ki je stražila ob tvojih nogah, je zatrepetala in je zaslutila vrnitev svojega gospoda. Povečala se je svetloba bledikastih luskin, — razvila je kolobarje in ž njih so se vsipale iskre na ležišče. Dvignila se je in čaka kakor goreča baklja, v njenih bleskih pa se jasnijo črne skale in razgorele tvoje poteze.

*

Takoj ti je tlel na čelu žarek čustvovanja kakor nočen ogenj nad grobom, od jaminih pragov pa te pozdravljajo z imenom slavnostni glasovi in vznášajo pesem tvojega življenja in vsakokrat, kadar prenehajo, vstaješ za eno silo več od mrtvih. In dana ti je sila let, kar jih je preteklo od hipa tvojega snu. In kakor zgodbo enega samega dne, si uzrl vse muke Rima in triumfe križa!

*

Vsi, vsi vro okoli tebe v ognjenih barvah in peketanje kopit in žvenket oklepov in brnenje zvonov in odmevi himen preletajo nad tabo, kakor so preleteli nad tvojim snom.

Mrtvi škofje gredo v dolgih vrstah, pred vsakim stopa kralj in nosi na svojih plečih odprto, sveto knjigo. Po sedem gričih hodijo neprestano gor in dol in se vedno vračajo. Nekaterim zibljejo angeli vence v ozračju, drugi so samotni z znakom odrešenja v roki, z mečem vojne ob strani in s čašo strupa v levici!

*

Čim bolj pa se bliža tvoje prebujenje, tem manjši je sprevod, tem glušje je stopanje, tembolj so bele glave gospodov Rima in bolj jim drhtijo dlani. — Takrat se je nad vse pojoče glasove vnesel en sam, poln sil in povelj, glas, ki ne sega do nebes, ki pa mu zemlja odgrmeva v svojih notranjostih, in ta glas je zaklical: „O sin!“

*

Takrat se je zabliskalo na šipah jezera, na skalah bregov, na jaminih obokih in strela novega življenja ti je pala v naročje, in kakor si bil takrat mlad, in kakor si bil lep pred leti, si se dvignil na ležišču! In tvoje plameneče oči so srečale v prvem pogledu blede Cintijin obraz na latinskih vrhovih, in si odgovoril: „Sem“. On pa je pokimal z glavo in te vodi. Korakov ne ponavljajo odmevi, samo po črnih jarkih jadrata, kakor dva črna oblaka, vajini postavi.

*

V rimski Kampanji si se ustavil. Pred tvojim pogledom nima s čim zakriti svoje sramote, zvezde leskečejo kakor tisoč zlatih spominov in roganj. Črni vodovodi, idoči proti mestu, niso našli mesta in so se ustavili, padla so z njih kamenja in leže v pogrebnih grmadah; tam se je povoj razvlekel, posipan s smetjo, tam se posvetujejo in ječijo nočne ptice!

*

Gledal je sin stoletij in se je razveselil v pravičnosti svojega maščevanja. Vsaka razvalina mu je bila nagrada: i nižine vdove amfiteatrov i griči sirote svetišč; s svojih lahkih stopinj je otrese prah, tam kjer je cirkus Karakallov, tam kjer je mavzolej Cecilije, Krasove žene. In po ulici starodavnih grobov ga je vedel strašni vodnik do rimskih vrat. Same so se odprle, ni slišati škripanja ojes. Vstopila sta. Straže so naglo zaspale, naslonjene na orožje. Šla sta mimo kakor dve senci.

*

In med dolgimi, samotnimi kapelicami se jima vije tesna pot.

O noč edina, poslednja, o noč moje ljubezni! Nekaj solnčnega se jasni v tvojih bleskih, nad vsako razvalino razgrinjaš zasloni senc in jo izročaš trhlo, nago sovragu. Tvoj mesec obseva bedne redke prebivalce s pramenom zasmeha.

*

V križganku bazilike stojita dva starca v purpurnih plaščih. Poslavlajo se od njih menihi z imenom cerkvenih knezov in očetov, na njihovih obrazih je začrtano uboštvo misli, sedla sta v voz, črna, suha konja ju peljeta in zadaj sedi sluga s svetiljko, kakršno drži vdova nad detetom, umirajočim lakote; in na okvirjih v oknih in na stopalih spodaj ostanek pozlačenja! Počasi se je oddaljil hreščeči voz, izginili sta sivi sklonjeni glavi. „To so nasledniki cesarjev, to je kolo kapitolinske Fortune,“ je dejal vodnik, sin Grecije pa se je ozrl in zaploskal v dlan.

*

Zdaj pa sta dospela po strmem bregu in rezanih stopnicah na prazen trg; sredi njega stoji spomenik Avrelijev, na konju, z roko iztegnjeno v prazno ozračje. Cezar brez podanikov. Triumfator brez pesmi; za njim pa črno ozadje kapitolških zidov!

*

Ob tarpejski skali je vračajoči se po toliko letih na zemljo ostavil z mečem svojo sled na čelu najboljšega cesarja in žvenket grškega železa ob rimski bron se je razlegel kakor pogrebni, zadnji

zvonov udar; in znad grajskih vrhov je odgovoril žaloben sovini krik in iz oddaljenih ulic je odgovorilo skovičenje psa, blodečega po drugih razvalinah.

*

Po Via sacra, po cesti zmag, sta šla po ilnatih in hladnih stopnicah navzdol k Foru. Slavolok Septima Severa, do prsi, in poslednji stebri svetišč, do vrata zakopani v zemljo, mole iz nje kakor glave pogublencev. Drugi, ne tako pogreznjeni, stoje visoko, samotno, vitki kakor skeleti.

Njih kapiteli, cveti, njih akantovi listi, ki so ti tako belo, tako neznosno svetili pred stoletji, so danes kakor umazani lasje na potepuhovem čelu, danes se napol počeni marmor njih postav razleta v prah kakor fontana v kaplje. In ničesar nisi mogel spoznati, ničesar imenovati ob uri svojega triumfa!

*

Tam spita pod ostanki portika dva reveža pod cunjami enega samega plašča, v mesečni bledini sta njih obraza kakor dva nadgrobna kamena; kuščarji švigajo med njunimi spletenimi rokami, a zdaj so kakor jesensko listje pred vetrom zbežali pred tabo.

Pozdravil si ostanke rimskega naroda na Foru; mimogrede si ju sunil z nogo, a se nista prebudila!

*

Vodnik je pokazal proti ulici z mahom obraslih dreves. Tam je ležala na zemlji senca Palatina, tam so se valjala razčetrvorjena telesa bogov in razpale prsi junakov iz jaspisa in porfirja. Tam sta prišla skozi Titova počena vrata, zlimana kakor ogromna rana, zopet na jasne prazne in širne prostore. Tu se je zazdelo temu, ki je vstal od mrtvih, da je Kolosej dozdej še cel, starec pa se je še glasnejše zasmejal — in ga prijel za roko.

*

Na molčeči areni, na srebrnem pesku, sredi arkad, izpremenjenih v divje skale, z bršljanom na vrhu, z razpokami v naročju, — tam si se zahvalil usodi za spodleno Romo.

Tu je imel biti konec tvojega romanja, odtod naj bi bil šel po poti milijonov.

*

In vse, kar si videl nekdej, vse, česar del si bil sam, se ti je vrnilo v spomin. Tam je bil prestol cesarjev. Oglasile so se v tvoji misli trombe, piščalke, ploskanje, prokletstva. Samo solnca ni in ni

purpurnega pregrinjala, ki se je zibalo nad cirkusom. Mesec sije blede nad množico prebujenih, idočih mimo in ginečih.

*

Izmed vseh je ostal samo glas himne, slišane nekoč. To nekoč je bilo včeraj. Tu so včeraj umirali nazarenci. Njih obrazi so bili jasni kakor poleten večer — in glej, na prostoru, kjer so padli, stoji danes črn križ, lesen, tih, na sredi arene; od njegovih pokojnih senc je odvrnil vodnik svoje mračno obličje.

*

V tebi pa se budi čudno čustvo, ne usmiljenje z Romo, — zakaj njena žaloba je komaj enaka njenemu grehu —, ne strah pred odločeno usodo — preveč si trpel, da bi se lahko bal —, ne žal nad materjo zemljo — saj si na ljubezen do življenja pozabil v stoletnem snu —, temveč nekak spomin na deviški obraz, žalost nad tem križem, ki si ga nekdanj zaničeval, ker si ga zaman skušal zaostri v železje.

Zdaj pa se ti je zdelo, da nočeš z njim boja, in zdelo se ti je, da je izmučen kakor ti, oplakovan kakor nekdanj usoda Heladina, in zdelo se ti je v mesečnem blesku, da je svet na veke!

*

Vendar pa se ne ločiš od zaobljubljene vere, — vstaneš in pojdeš k starcu pustinja. Strepetal je, do dna je pregledal tvojo dušo, obdal te je s krogom ogromnih, mračnih rok in te odteza korak za korakom od znamenja rešitve. Počasi stopaš za njim kakor tvoj oče ob dnevu smrti!

*

In lep, gibek, s črno tuniko, z argijskim koturnom, si se ustavil, dvignil roke proti nebu in bil si sredi razvalin kakor hiter, ogromen zvok, ki spoji tisoč drugih, ki so zablodili. Kosi korintskih festonov so vzdihnili za tabo!

*

„Sin, čas je! Izpil si napoj, ki so ti ga nalivala stoletja v čašo in ni ostala nobena kaplja več. — Sin, čas je! Zarja ni daleč, dolga pot je še pred nama!“

Ječanje je slišati izpod zemlje, tam spe kosti mučenikov; ječanje je slišati v ozračju, tam letajo Kristusovi duhovi; od vrhov amfiteatra pa je nad temi žalobnimi zvoki zabrnal glas poln hvale!

*

Tam se beli postava prozorna v svoji jasnosti, tam so se zbrale vse ljubezni meseca in kakor povevni trakovi se spajajo in razpuščajo v pramene okoli dveh angelskih, tihih, sklenjenih kril!

Dvignil si oči k temu sladkemu, spoznal si davne, a z roso osvežene oblike, z dihom nebes razjasnjene, in si zrl nanje kakor oni, ki se za večno poslavlja od lepote!

*

Glas je pozivljaj starca k povratku pod križ, k še neodločeni sodbi. Pod angelovo himno je ta sklonil upadlo sence in se vrnil od cirkusovih vrat. Škipal je in vil roke in klical: „Pogubljen je, pogubljen, kdo mi ga izdere?“

*

Tu pod razpelom, ko je že bila blizu zarja, ko je mesec zašel niže od amfiteatra, ko se je cela arena svetila v blesku, idočim od kril in brnela v godbi nevidnega zbora, se je začel zadnji odločilni spor okoli tvoje posvečene glave!

*

Ti pa stojiš više od skušnjavca, niže od angela na križevih stopnicah, ni bojazni na tvojem čelu, ni molitve na ustnicah, kakršni si bil vedno, si samotni na svetu!

*

On pa je vpri noge v kipeči pesek, sklonil glavo na razpaljene prsi in brani svojo pravico. „Sovražnik nesmrtni, on je moj! Živel je v sovraštvu, sovražil je Rim!“ Angel pa razgrinja mavrico svojih kril in potresa zlate trakove: „O Gospod, on je moj, ker je ljubil Grecijo!“

*

In od boja sil se je zameglilo ozračje. Začutil si ponovno umiranje. Celo tvoje življenje je postalo pričakovanje in uničenje, peklenški ogenj ti je žgal noge, nebeški bleski so ti slepili oči, množice so te potezale navzdol in druge množice so te dvigale navzgor. Takrat je zatlala božanska nadeja v tvojem srcu in je omedlela in se spet prebudila kakor iskra in je spet ugasnila; in postalo je črno, prazno, gluho kakor v niču, bolešno, trpko, neznošno kakor v obupu in slabo, nično kakor v sramoti.

*

O ura, usojena vsakemu živemu, oddalji se od moje misli!

Oče nebeški, samo enkrat v večnosti si svojega lastnega sina zapustil, da bi od takrat nobenega svojega otroka več ne zapuščal; ne, nobeno tvoje delo se ne razsiplje na veke!

*

Vstani, o sin Grecije, — glej! Sovražnik si je z dlanmi zakril lica in zgradba starožitnih ljudi se je zamajala pod njegovimi brez-

uspešnimi poskusi, v jutranji megli medlijo čedalje mračnejše njegove oblike. — Naslonil je glavo na cirkusova vrata in umira, njegov glas je zdaj le še kakor šum oddaljenih voda. Po pričanju Kornelijinem, po molitvi Kornelijini si odrešen, ker si ljubil Grecijo!

*

Vstani! Ali slišiš glas, ki je zagrmel nad molčanjem vseh duhov? Ob prvih bleskih svita je priletel kakor blisk in vonj vseh cvetov v dolinah se je dvignil k njemu!

*

„Pojdi na sever v Kristusovem imenu, pojdi in se ne ustavi, dokler ne dospeš v zemljo mogil in križev! Spoznaš jo po molčanju mož in po žalosti drobnih otrok, po pogorelih kočah reveževih in po uničenih palačah izgnancev, spoznaš jo po ječanju mojih angelov, letečih tam mimo po noči.“

*

„Pojdi in se nastani med brati, ki ti jih dajem. Tam je ponovna tvoja skušnja, v drugič uzreš tam svojo ljubezen prebiti in umirati, sam pa ne boš mogel umreti — in muke tisočev se vtelesijo v eno samo tvoje srce!“

*

„Pojdi in zaupaj v moje ime, ne prosi za svojo lastno slavo, temveč za dobro onih, ki ti jih poverjam. Miren bodi ob ponosu in preganjanju in dejanjih nepravičnih, — oni preminejo, ti pa in moja beseda ne premineta nikdar!“

*

„Po dolgem mučeništvu pa razpletem zoro nad vami, obdarim vas s srečo, s katero sem obdaroval pred veki svoje angele, in s tem, kar sem obljubljal ljudem na vrhu Golgate, — s svobodo!“

*

„Pojdi in čini, četudi usahne tvoje srce v tvojih prsih, četudi zadvomiš o svojih bratih, četudi bi dvomil celo o meni samem, čini neprestano in brez oddiha! In preživiš nične, srečne in svetne in se prebudiš ne iz sanj, kakor se je to zgodilo prej, temveč iz dela stoletij — in postaneš svoboden sin nebes!“

*

In vzšlo je solnce nad razvalinami Rome — in ni bilo komu povedati, kam so izginili sledovi moje misli. Jaz pa vem, da traja in živi!

M. Kocjančič:

Pot iz noči.

Martina Miklavca je zbudilo večerno solnce, ko ga je po-božalo skozi zamreženo jetniško okno z dolgim, krvavim žarkom. S suho, koščeno roko je potegnil parkrat preko zaspanih oči, nato je pogledal po ječi in se začudil naglas: „Oho!“ — kajti tam ob nasprotni steni je ležal na zamazani, široki, klopi bradat in starikav človek, ki ga pred dvema urama, ko je Martin Miklavc kakor običajno vsako popoldne nekoliko zadremal, še ni bilo v ječi. Ležal je vznak, z očmi uprtimi v strop, levica pa mu je visela kakor mrtva ob klopi navzdol, da so bile žile napete in temnomodne.

„Odkod, prijatelj?“ se mu je nasmehnil Martin Miklavc in stopil korak bliže, kakor da hoče natančneje ogledati svojega novega sojetnika. „Kako pa ti je ime, da te bom vsaj vedel poklicati,“ se je zasmel in pokazal vrsto črnih zob.

„Marko je moj patron,“ je zagodrnjal njegov sojetnik in se počasi nekoliko sklonil.

Šele sedaj je videl Martin Miklavc ves njegov obraz, ki je bil vse prej kakor prijeten: pod šopom razmršenih las, ki so bili že precej redki, se je bočilo nizko, nagubano čelo, pod njim pa so mežikale majhne sive oči, obrobljene zgoraj s ščetinastimi dolgimi obrvmi, spodaj z globokimi črnimi gubami, kar je dajalo njegovemu košččenemu, poraščenemu obrazu nek grozen izraz . . . Pa Martin Miklavc, ki je videl po različnih ječah že mnogo enakih in še grših obrazov, se ni prav nič začudil. Celó nasmehnil se mu je in ga prav prijateljsko potrepal po rami.

„Torej Marko ti je ime. No, prav vesel sem te, Marko, kajti resnično ravno danes je minulo pet dni, odkar so odpeljali mojega sojetnika. Pet dni sem se dolgočasil. No, sedaj bova zopet vsaj dva. Koliko časa pa misliš ostati v tejle sobici?“

Marko, ki mu je gledal ves čas naravnost v oči, je zamahnil z roko in našobil svoje debele, razpokane ustnice, da se mu je obraz še bolj spačil, nato je vstal s klopi in stopil proti debelim, s širokim železjem okovanim vratom.

„E, kaj,“ je zamrmral komaj slišno in potegnil rami tako visoko, da se je videla njegova glava, kakor med dvema špičastima hriboma nizko v gorskem sedlu — „pet dni in nič več. In še to je preveč, kajti po krivici jih bom presedel!“

„Oho,“ se je začudil Martin Miklavec in skušal ostati kolikor mogoče resen, pa mu je vendar ušel preko zdravih rdečih ustnic zloben posmeh. „Glej, to je pa čudno! Tvoj prednik je trdil isto. Morda zapirajo v tole ječo samo nedolžne. Saj naposled sem nedolžen mogoče celo jaz. Vrag — in pri tem je nagubančil Martin Miklavec ves obraz v silno resne gube, kazalec desne roke pa položil prav počasi na sredino svojega precej visokega čela — saj če bi me sodili pošteni ljudje, bi mi menda res ne bilo treba predsedeti v tejle beznici kar cel mesec. Kajti vse moje hudodelstvo je zapopadeno v eni sami suknji, ki sem jo, — ti bi dejal — slučajno zamenjal z mojo v neki predmestni krčmi. Ampak oziraje se na moje prejšnje zasluge so mi odšteli en mesec. Vidiš, tako je, Marko! Dvaindvajset črt sem zarisal z nohtom tjale v steno in to pomeni, da jih presedim samo še osem in potem sem prost!“

„Koliko časa?“ se mu je zarežal v obraz bradati Marko in obstal prav pred njim.

„Koliko časa?“ je pomislil Miklavec in zmajal s svojo kuštravo glavo — „Ne vem! Zdaj je jesen, kmalu bo zima in za zimo si bo pač treba zopet preskrbeti stanovanja in hrane. Meni tu prav ugaja, samo če sem sam, mi je dolgčas, grozno dolgčas.“

Zunaj na hodniku so se začuli težki, nerodni koraki in kmalu nato je zaškripal v ključavnici ključ. Ječar, ki je bil precej trebušen in sila rdečeličen in zabuhel, je obstal na pragu in pomolil Miklavcu velik kos turščičinega kruha in košček slanine, nato pa glasno ponjuhal in stopil za korak naprej. Gledal je v zrak in vlekel sapo skozi nos na vso moč, da mu je v nosnicah piskalo in cvililo, kakor da diha skozi slabo zamašeno piščalko, nato pa je pomeril Miklavca in Marka od nog do glave in siknil, da so se mu nabrale v kotu debelih ustnic slinaste pene.

„Tu smrdi po tobaku! No, le čakajta!“

Marko je pogledal Miklavca s svojimi sivimi očmi tako ostro, kakor da mu hoče videti v dno duše, Miklavec pa je stresel z glavo in malomarno skomignil z rameni.

Nato se je ječar obrnil in zaloputnil vrata, da je votlo odmevalo po hodniku.

Takrat se je obrnil Miklavec proti staremu Marku in se je zasmel skozi svoje črne zobe, z desnico pa zamahnil proti vratom in globoko prikimal.

„Vidiš, taki so ti psi! Tako dobro ve, kje imam skrit tobak kakor jaz, ampak ker čuti, da mu ostane od tistih dvajsetic, ki jih

imam pri njem, par grošev, molči in razgraja samo tako . . . zaradi paragrafov menda! Ali ti kadiš?"

Marku se je nasmehnil ves zgubani in razorani obraz, njegove oči pa so gledale venomer v Miklavčev kruh in slanino.

„No, vidiš, če boš držal jezik za zobmi, bova lahko kadila skupaj,“ mu je dejal Miklavec in se sklonil pod klop, od koder je privlekel košček razbite šipe, s katero je naglo pričel rezati slanino. „No, le prisedi,“ ga je povabil in mu odlomil kos kruha. „Slanina je dobra, vode pa je tamle v vrču še tudi za dva!“

Stari Marko je potegnil z roko preko ustnic, se zadovoljno zarežal in zasadil svoje dolge prste v košček slanine, nato pa vgriznil v kruh, da so se mu žile na vratu kar napele.

Solnce se je moralo med tem pomakniti že precej nizko proti zatonu, kajti v ječi se je svetil samo še obokani strop v njegovi svetlobi, ki pa je bila pusta in medla, kajti šipa na majhnem oknu je bila zaprašena in poleg tega je metala po ječi še gosta železna mreža svojo dolgočasno in neprijetno senco, da je bilo videti, kakor da je strop preprežen z črnimi čipkami.

Martin Miklavec je gledal v tisto zaprašeno okno s temnim, zamišljenim pogledom, stari Marko pa je lomil kruh in jedel slanino glasno cmokaje, kakor da je izstradan na smrt.

Ko sta strkala zadnje drobtinice iz naročja, se je že skoro popolnoma zmračilo. Njuni postavi sta se videli tam v kotu kakor dva temna nerazločna nestvora, samo vrč, ki ga je stari Marko nesel zdajpazdaj k ustnicam, se je nekoliko svetlikal iz mraka.

Kmalu nato pa se je Miklavec počasi in po prstih splazil proti vratom, pritisnil uho na ključavnico in prav tako tiho zopet odšel tja proti nasprotnemu kotu in se sklonil k tlom. Stari Marko je slišal čisto razločno, da je zaškrtala trhla deska, kakor da jo je Miklavec dvignil nekoliko od tal, nato pa jo zopet pritisnil k tlom in počenil v desni kot, kamor se skozi štirioglato odprtino na vratih, skozi katero je ječar večkrat pogledal tudi ponoči, ni moglo videti. Potegnil je parkrat po hlačnici, da se je zasvetila v mraku zelenkasto-svetla žveplena črta, pa se mu je vsakokrat zataknila vžigalica ob debele šive starih zaplat, da se je naposled jezno pridušil in potegnil z žveplenko po podplatu svojega širokega čevlja.

„Na zidu se pozna,“ je zamrmral, „in če pride komisar, vtakne nos v vsako prasko. Na, če hočeš kaditi,“ je ponudil Marku, ki je prisedel takoj prav tik njega.

Za hip je razsvetlil rdečkast plamenček prostorno temno ječo, nato pa je vrgel Miklavec utrinek daleč tja proti zidu. Stari Marko je vlekel konček cigare, da mu je piskalo v nosnicah, kajti tobak je postal pod desko na zemlji nekoliko vlažen; Miklavec pa je pihal venomer, naposled pa utrnil goreči konec ob klop in se nato udobno zleknil po klopi.

Marko je stopil še parkrat po ječi gor in dol, obstal nekoliko pod oknom, ki se je visoko gori pod obokanim stropom komaj vidno svetlikalo v oddaljeni večerni zarji, nato pa je sedel na nasprotno klop, uprl komolca ob kolena, prste pa zagrebel v razmršeno brado, da so posamezne dlačice neprijetno zaškripale med njegovimi dolgimi nohti in se topo zagledal v temo.

Miklavec je ležal na klopi vznak in je dihal tako mirno, da ga stari Marko skoro ni čul, samo včasih, če se je zganil in segel z roko pod glavo ali pod pazduho, je zaškripala klop, in takrat se je zganil tudi Marko in segel nevede za razpeto srajco. Zdajpazdaj so se zaslišali v ječo sicer neki nerazločni glasovi, neko oddaljeno šumenje, kakor da je drdral tam zunaj po trgu ali kaki oddaljeni ulici težak voz, potem pa je bilo zopet vse tiho, dokler se ni vnovič zganil tam na klopi ob zidu Miklavec in zamrmral nekaj med stisnjenimi ustnicami, česar Marko ni razumel. In naposled je zadremal, da sam ni vedel kdaj.

Ko se je zopet prebudil, je bila po vsej ječi razlita neka zelenkastorumena svetloba; še zaprašeno okno gori pod širokim stropom se je svetilo lepše ko podnevi, in oblit od te prijetne mesečine je začutil stari Marko naenkrat, da smrdi zrak po znoju, prepereli obleki in enaki gnilobi. Pogledal je tja proti Miklavcu in se nekoliko začudil, kajti tudi Miklavec je sedel na klopi s prekrizanima rokama in ni spal.

„Lepa noč mora biti zunaj!“ je izpregovoril naenkrat Miklavec in se zagledal v zamreženo okno, skozi katero je lila v ječo medla in redka mesečina. „V takih nočeh sem vedno rad potoval.“

„Kaj si prehodil že mnogo sveta? Saj si še mlad — ne boš jih imel dosti čez trideset ali pa nič,“ mu je odvrnil stari Marko, in kar sredi teh besed mu je prišla naenkrat zopet na misel Miklavčeva slanina, kruh in tobak. Pogledal ga je pozorneje, nato pa stisnil obrvi, kakor da nekaj premišljuje, a kmalu nato je raztegnil svoje debele ustnice v nasmeh, ki je hotel biti menda prijazen, pa se je zdel še Miklavcu oduren. „Če rad potuješ, pa pridi, ko boš prost, enkrat k meni, da se ti izkažem hvaležnega za tobak in sla-

nino. Sedaj nimam ničesar! Kaj sem vedel, kako je v ječi in prišel sem kakor božjepotnik brez denarja.“

„Kaj nisi bil še nikoli v ječi?“ se je začudil Miklavec in ga pogledal neverjetno.

„Še nikoli!“ mu je zatrdil Marko in se pogladil po razmršeni bradi.

„Sram te bodi!“ se je zasmel Miklavec — „pa jih že imaš na grbi gotovo petdeset, če že ne več. Pa zakaj so te zaprli sedaj?“

Marko je nekoliko pomolčal, kakor da nekaj premišljuje, nato pa je odvrnil s tihim, skoro žalostnim glasom:

„Ker sem revež, davka nisem mogel plačati!“

Miklavec je visoko dvignil svoje črne obrvi in usta razprl na široko.

„Kakšen davek pa plačuješ? Ali od samega sebe, ali kako?“

„Od bajte in tistega koščka zemlje, ki ga imam okoli nje.“

Miklavčevo začudenje je raslo bolj in bolj.

„Od bajte, praviš!“ je ponovil zateglo in ga gledal naravnost v oči. „Torej imaš bajto in zemljo? Veš, Marko, razgovarjal sem se takole iz dolgega časa po ječah že z marsikom, ampak bajte in zemlje še ni nihče imel. No, ti napravijo navadno kaj hujšega, da jih ne puste v družbo, mi pa smo bolj skromni: jaz zaradi suknje, ti zaradi davkov — pa saj ti ne verjamem.“

„Kakor hočeš!“ je skimal Marko in se zopet zleknil po klopi.

Miklavec pa je molčal, kakor da preudarja in premišlja, ali bi verjel Markovim besedam ali ne. Včasi je okrenil glavo proti njemu, ga premeril in ogledal od nog do glave in naposled je dognal, da je Markova obleka res nekoliko boljša ko njegova, dasi na mnogih krajih obšita z različnimi krpami in zaplatami, in tudi čevlji so bili videti še precej trdni in ohranjeni, med tem ko je na njegovih že davno preril palec vsekrižem razpokano in zakrpano usnje.

„Torej bajto imaš,“ je izpregovoril zopet po dolgem molku — „Kje pa?“

Marko je zopet nekaj časa molčal, nato pa obrnil glavo proti njemu, ne da bi se dvignil in je zamrmral komaj slišno, kajti tudi Miklavec je govoril bolj šepetaje:

„Ali veš kje je Želodovo?“

„Želodovo?“ je pomislil Miklavec in stisnil obrvi in ustnice. —

„Pa ne misliš tiste vasi tam ob Zeleni gori? Kakih šest ali osem ur bi bilo odtod!“

„Prav tisto mislim!“ mu je prikimal Marko.

„O, kako bi tega ne vedel! Po tistih krajih sem že dostikrat hodil. Lepo je tam!“

„No, da! Vidiš, tam imam bajto!“

„V Želodovem?“

„Ne ravno v vasi, nekoliko nad vasjo v brdu. Bolj samotni kraj je, pa kaj tisto. Zemlje pa imam ravno toliko, da živiva.“

„Da živita? S kom?“ je radovedno vprašal Miklavec, ker Marko ga je pričel zanimati. Sicer mu je bilo malo mari, kako in kje živi ta človek, a sojetniki so ga vedno zanimali in včasih se je rad razgovarjal dolgo v noč, samo če mu ni bilo treba ničesar praviti o svojem življenju.

„S kom! S hčerjo vendar, žena mi je že davno umrla. Ali ti še nisem povedal, da imam hčer, ki bo dopolnila to zimo dvajset let?“

Miklavec ga je gledal nekaj časa molče, nato pa je odkimal.

„Ne, Marko, meni še nisi ničesar pravil. Kako pa ji je ime?“

„Rezika,“ je odvrnil Marko po kratkem molku zelo tiho, kakor da mu Miklavčeva radovednost ni po volji.

Miklavec se je iztegnil po klopi, položil desnico pod glavo, z levico pa pobobnal po zidu.

„Vidiš,“ je govoril bolj sam zase — „ti imaš bajto, zemljo in hčer, — jaz pa ničesar. Pa vseeno živim, ah, kaj me briga!“

Nato se je obrnil v zid in ni več govoril.

In tudi mesečina, ki je motno razsvetljevala dolgočasno ječo, je naenkrat ugasnila, kakor da je nekdo potegnil čez okno temno zagrinjalo — oblak je moral pluti čez mesec, ker kmalu nato so se na zidu in na tleh pojavili zopet tisti plahi, rumeni žarki.

Toda Martin Miklavec kar ni mogel zaspati. Domislil se je tega in onega dogodka v svojem pustem, mračnem življenju, tega in onega tovariša, ki ga je spoznal na svojih romanjih iz ječe v ječo in naposled je pričel misliti celo na Želodovino, na Markovo bajto nad vasjo in na njegovo hčerko Reziko, ki ima tako revnega očeta, da mora zaradi svojega siromaštva v ječo. In skoro se je Miklavcu zasmilil stari Marko, ki je morda drugače popolnoma dober človek, samo reven je in to je njegova nesreča. Zdaj je bajta brez gospodarja, pusto mora biti in dekleta je gotovo strah, posebno ponoči. Najbrže zapahne vsa okna in vrata, pa misli na očeta, ki je v ječi, joka, pa si ne more pomagati . . . In čakala ga bo še pet dni.

Tako je premišljeval Martin Miklavec dolgo v noč, dokler ni slednjič vendar zaspal. —

(Konec prihodnjič.)

Dr. Janez Mencinger.

Priobčil dr. J. Š.

Ljubljski Zvon“ žaluje ob svežem grobu svojega odličnega sotrudnika. Dne 12. aprila 1912 je advokat dr. Janez Mencinger v Krškem „pravdo svojega življenja — nedovršeno končal“, ki jo je začel 26. marca 1838 v Boh. Bistrici.¹

Mencingerja srečamo že v prvem letniku „Lj. Zvona“, kjer se je po daljšem odmoru na leposlovnem polju oglasil s humoresko „Mešana gospoda“. V njem je priobčil literarni satiri „Cmokavzar in Ušperna“ (1883) in „Vodnikov Vršac, potlej pa še nekaj, slavnostni govor magistra Sulfurija Udrihoviča“ (1885), napisal je črtico o Prešernovem „Ajdovskem gradu“ (1883) ter globoko zamišljeni roman „Abadon“ (1893). O tem in ostalem Mencingerjevem literarnem delovanju je podal prof. Iv. Grafenauer v svoji „Zgodovini novejšega slovenskega slovstva“ (II. del, stran 429—453) jasno in dobro sliko. Ker je za poznavanje vsake pisateljske individualnosti korespondenca posebno važna, zato se mi zdi primerno, da objavim na tem mestu osem Mencingerjevih pisem svojemu prijatelju dekanu Iv. Veselu (1840—10. dec. 1900), ki jih hrani med Veselovo literarno zapuščino družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani. Njih vsebina je :

¹ O Mencingerju kot gimnazijcu v Ljubljani nam je poslal g. I. Pobiljšar sledeče podatke: V jeseni leta 1849. se je vpisal J. Mencinger s 94 tovariši vred v prvo šolo in si priboril konec šolskega leta za štirimi obdarovanci odlično mesto med pohvaljenimi. Pohvaljen je bil Mencinger tudi v tretji šoli — v izvestju je tistikrat zabeležen pomotoma za Josipa. V 2., 4. in vseh naslednjih razredih je bil Mencinger premijant. Za prvenstvo se je izkušal z Moravčanom Lovrencem Urbanijo, ki je umrl kot župnik v Žalini (21. avgusta 1893). V 2., 3. in 4. razredu je neprenehoma prvakoval Urbanija, a v 5. razredu se je moral umakniti Mencingerju na drugo mesto. V 6. razredu je bil zopet Urbanija na vrhu. V 7. in 8. razredu je bil prvak Mencinger; gimnazijo je zvršil z odličnim zrelostnim izpitom leta 1857. Tedaj je bilo le 27 osmošolcev; med njimi nahajamo znana imena: Adolf Schaffer, poznejši vodja kranjskega nemštva, Josip Poklukar, poznejši deželni glavar kranjski, Josip Martinjak, deželnosodni višji svetnik, Karol Gestrin, ki je dosegal isto dostojanstvo, Maksimilijan Merk, vladni svetnik, Ivan Meden, slavni tenorist, Josip Preša, župnik v p. v Trzinu; izmed imenovanih živita edino le poslednja dva. Mons. Tomo Zupan, ki je drja. Mencingerja pokopal, je bil v šolah eno leto za njim. V gimnazijskih izvestjih, od koder so posnete te črtice, je samo dvakrat, namreč leta 1851. in 1852. pravilno pisan: Mencinger, sicer stoji: Menzinger Johann aus Woch. Feistritz, ali samo: aus Feistritz.

unal
Thy's
unitel
Wotr
corr
6

večinoma literarnega značaja in nam kaže, s kako vestnostjo je Mencinger sodeloval pri „Ruski antologiji“, kjer je objavljenih 10263 njegovih prevodov iz Puškina in 18 iz Lermontova. 260

1.

Visokočastiti gospod dekan!

Jako me veseli, da zaupate moji psalmodični umetnosti, poskusil bom, da Vas ne ukanim „mit Verlegung über die Hälfte“.

Mandelčevega načela sem se že večkrat poprijemal, pa ne gre. Stara navada počasnosti in odkladanja je močnejša od načel naj so tudi Mandelčeva.

Ko bom imel kaj v Ljubljani opraviti, bom skušal ne samo Vam pisati, temuč celo, ako bo možno Vas pohoditi. Zakaj bi si ne smel en dan odpusta dovoliti?

Postillon d' amour in Sivor, ki ni nikoli bil na morji, si nista nič v rodu. Ako pa Vi poznate Cetinovica, potem poznate tudi Savca. Oba sta ena in ista oseba; in če meni ne verjamete, vprašajte prof. Franketa v Kranji.

Jaz sem zdaj za slovstvo len. Nekaj vendar preišlujem in pripravljam. Ker Vi niste hoteli Petra Schlemihla — moža brez sence, v delo vzeti, sem si jaz naredil moža, ki je hudiču Abadonu (Klopstockov Abadonna) spanje v štant dal — ne vsega in ne za vse žive dni — pa vendar toliko, da se da kaj interesantnega pisati. Ko bi le človeka imel, ki bi namesti mene pisal!

Vina nisem še nič prodal in znebiti se imam kakih 300 veder. Z iskrenim spoštovanjem in prisrčnim pozdravom

Vaš ves udani

Krško 12. 2. 87.

dr. J. Mencinger.

2.

Prečastiti gospod in prijatelj!

Srčna hvala za poslane psalme! Veliko sem jih že pazno prebral z veliko radostjo.

Zdaj še le, ko je vse delo dokončano in dovršeno, mogoče je presoditi, kako težavno je bilo Vaše prizadetje in kako mojstersko ste gledé na jezik in estetiko svojo nalogo rešili.

Želim Vam samo dvoje: Prvič, da se najde spreten skladatelj, vnet za poezijo in pobožnost, da bi nekaj za petje prav pripravnih psalmov vglasbil, in drugič, da kmalu pripravite drugi natis.

V poslednje Vam tukaj na Krškem ne morem mnogo pomoči. Z našim kardinalom sva oni dan računala, koliko bi bilo možno spečati v Krškem, v Leskovcu in na Vidmu. Naštela sva samo dvanajst oseb.

Pa pošljite mi 15 lepo vezanih izvodov; morebiti jih vender v denar spravim, če ne danes pa jutri. — Zapišite mi tudi ceno, po čim naj prodajam. To pa mislim, da bi jih ne smel ceneje oddajati nego knjigotržci, sicer pridete lahko ali pridem jaz v sitnosti zavoljo prepovedane kolportáže.

Z odličnim spoštovanjem ostanem

Vaš iskreni prijatelj

Krško 19. 10. 1892.

dr. J. Mencinger.

3.

Prečastiti prijatelj!

Tvoja danes prejeta laskava dopisnica me je zopet spomnila pogovora iz lanskega leta o pikvikarjih.

V „Hoji“ sem poskusil „pikvikovati“. Ko sem pa prišel gori na planine, in je Mlekojed začel pripovedovati, kako se mu je godilo na zemlji zunaj Bohinja, je najedenkrat vse spodletelo, tako da je moja hoja storila tako žalosten konec kakor sam Mlekojed. Poprej grajane nejasnosti in dolge težavne stavke si dobil in jih gotovo grajaš tudi v tem spisu. Jaz sem jih (poleg pre mnogih tiskovnih pogreškov) nevoljno opazal še le zdaj, ko sem reč bral tiskano.

Teško je pač pisariti, če pišem danes ves že utrujen eno uro, jutri nič, čez tri dni morebiti tri ure, potem šest dni nič, in potlej enkrat spet eno ali dve uri. Na vse zadnje pa še priganjajo, ker stavec čaka na nadaljevanje spisa.

Vendar bom morebiti, če mi Bog zdravje ohrani, še enkrat zapikvikoval. Morebiti se mi posreči bolj ko sedaj.

V spomin Ti pošiljam en izvod svoje hoje.¹ Najhujši tiskovni pogrešek na 12. strani sem popravil.¹ Poslali sem Ti moral izvod, ker si mi podal idejo in sprožil fantazijo. Ne dolži me pa nehvaležnosti, ko moja izvršitev ni dosegla Tvoje ideje.

Hkrati pošiljam 4 izvode neizpečanih psalmov nazaj. Znesek 13 fl. 20 kr. za prodanih 11 izvodov je z nakaznico oddan.

¹ Veselu poklonjeni izvod ima na 12. str. popravo: „Sin tiste vdove je imel dveindvajset (ne devetindvajset) let“.

Srčno Te pozdravljam Tvoj zdaj estetično in slovstveno čisto osamljeni

prijatelj

Krško 31. 1. 1898.

dr. J. Mencinger.

4.

Velečastni prijatelj!

Vračam Ti vendar enkrat Lermontova. Spremlja ga 16 prevodov. Stare prevode sem moral do malega predelati. To sem izgotovil pred 3 tedni; potlej sem jih pa popravljaj in popravljaj, a ne še popravil. Preseda mi že to malotno pilenje, in zato jih pošiljam kakeršni so. Ne maram se več z njimi ukvarjati.

Če jih moreš med svet spraviti kakor appendix svojim prevodom, bo oba veselilo: mene subjektivno, ker se bom videl zopet enkrat tiskanega, in Tebe objektivno, ker bodo Tvoji prevodi tem sijajnejši čem očitnejši bo razloček med delom mojstra in delom šušmarja.

Če jih ne moreš v tisk spečati, jih pa obdrži za spomin na prijatelja, ki bi bil veliko več in boljših reči izumil, ako bi mu bilo dano bivati blizo Tebe.

Želeč, da se v nastopnem stoletju vsaj še enkrat vidiva, Te srčno pozdravljam

Tvoj pušavski prijatelj

Krško 23. 11. 99.

dr. J. Mencinger.

5.

Prečastiti prijatelj!

Tvoja pohvala v laskavem pismu od 8. t. m. me je toliko prevzela, da sem res namenjen še kaj iz Lermontova posloveniti.

Ta namen se pa težko izvrši. Tu nimam razen Hostnikovega nobenega slovarja, in edini človek v Krškem, Čeh inženier Hilbert, ki zna nekaj ruski, tega ne zna dovolj, ker samo nekaj bolje od mene.

Če torej želiš še mojih prevodov, boš moral za to poglavitno stvar sam opraviti, to je zopet mi posoditi Lermontov original, in pesem, katero si želiš, sam doslovno in natanko posloveniti — ali pa namesti tega dobiti mi dober slovar. Slovnico imam.

Če imam original in dober slovar, že morem delati, — samo nič dolgega ne in nič z daktiličnimi rimami.

Ako mi moreš to storiti in posoditi, mi pa tudi zelo ustrežeš, ako zaznamovaš tiste pesmi, katerih naj se lotim. Božične dni bom imel dosti časa.

Če mi to pošlješ, priloži zraven še zvezek mojih sedanjih prevodov. Rad bi težavno in okorno „Očino“ še nekaj opilil.

Ali naj preložim „Dumo“?

Kaj je slovenski „duma“?

Menim, da se mora tudi slovenski pisati samo „duma“, in želeti je, da se ta beseda pri nas udomači.

Vošim Ti vesele praznike in čvrst, zdrav vstop v novo stoletje, srčno pozdravljajoč

tvoj iskreni prijatelj

Krško 17. 12. 99.

dr. J. Mencinger.

6.

Dragi prijatelj!

S poslanim Puškinom in slovarjem si me prav zelo razveselil. Takoj se lotim dela.

Prezgodaj si pa dal za tisek prepisati moje Lermontove prevode. Te dni sem jako popravil in zboljšal ne samo „očine“, ampak tudi nekaj drugih pesmi; zlasti „molitev“ je zdaj boljša od prej.

Od Lermontova boš prejel nov zvezek, in škoda bi bilo, če se tiska, kar je slabega in slabšega v prvem. Vrzi torej prve prepise v koš! Od „sam po cesti šetam se okoli“ si mojo zadnjo kitico zavrgel in namesti nje prevzel Medvedov prevod. Medvedov prevod mi ni znan. Sam pa imam od te poslednje strofe tri svoje variante, in rad bi vstvaril še četrto boljšo, da bo vsa prestava delo enega in ne dveh pretvarjalcev.

Zdaj pa slutim, da tiste poslednje strofe nisem prav razumel. Prosim te torej, da mi pošlješ doslovní prozaični prevod iste nesrečne kitice, da imam pred seboj pravo vsebino, in da morem potlej na trdni podlagi napraviti prevod, da izpodrine Medveda.

Sam si me izvabil, in zatorej se ne huduj, če te zdaj sitno nadlegujem, in ti ne privoščam počitka pri gorki peči.

Srčno te pozdravlja

iskreni prijatelj

Krško 24. 12. 99. —

dr. J. Mencinger.

7.

Ljubi prijatelj!

Veliko je bilo časa, malo sem naredil.

S Puškinom sem imel pravi križ. Preveč je jedrén; in če kopicim kratke besede, trpi blagoglasje, a če gledam bolj na blago-

glasje, premalo povem. Samo nekaj tega sem prevel, kar si naročil, in vsega vkup samo: Ančar (stran 343), Zlato in jeklo (št.: 320), Resnica (99), Slavec (308), Sibiriji (št. 307), Trije viri (313), Jek (419), Pokopališču (466), „pogaslo dnevno je svetilo“ (št. 188) in Glota (Čern) (št. 344). Ta pesem je bila najtežja.

Morebiti preložim še kaj iz Puškina, ne obljubljam pa nič. Slovarček in izvod Puškinov Ti vračam. Nemški prevod pošljem s prevodi vred.

Moj sin, ki je v Ljubljani na gimnaziji suplent za latinščino in grščino, mi je preskrbel bolj obširen slovar, jubilejsko izdajo Puškinovo in stihotvorjenja Lermontova. Zdaj me zopet mika Lermontov, ki je manj težaven a bolj sentimentalen.

Rad bi iz njega prestavil

Tri palme (stran I. 81)

Duma (stran I. 78)

Rebenku (stran I. 127)

(izdaja moja in Tvoja sta enaki¹) in morebiti še kaj malega.

Izvoli mi odpisati, ali je od teh treh pesni že ktera preložena ali morebiti Gregorčiču v prelog izročena, da se ne bom zastonj ukvarjal, kar te pesni so dolge in potrebujejo vstrajnega likanja, predno so očitne.

Odpiši mi tudi, koliko mi še daš odloga, da vse čedno opilim.

Zapazil sem namreč poleg novega slovarja in večje vaje v jeziku, da so prvi prelogi iz Lermontova, če prav si jih lepo pohvalil, dokaj nedostatni, in da so vsi prek potrebni popravila. Potlej bodo še le vredni tvoje hvale. To popravljanje me že zdaj precej muči. A ta muka ni sitna, ker vesel je človek, če sam sebe popravlja in tudi nekaj popravi. Na priloženem listku pošiljam „Eho“ v dveh varijantah, katerih še nobena ni končana. Tisto, ki Ti bolj ugaja, mi pošlji nazaj. Zdaj pričakujem Tvojega odgovora in Tvoje sodbe.

Zdrav sem, samo neskončna zaspanost me muči noč in dan, kakor da bi se že moral pripravljati na tisto večno spanje.

Srčno pozdravljam

ves tvoj

Krško 4. 3. 1900. —

dr. J. Mencinger.

¹ Izdaja: Stihotvorenija Lermontova. Leipzig, Wolfgang Gerhard 1861.

8.

Reverendissime et carissime !

Ko sem bil pred dobrimi 8 tedni v najlepšem slovenjenju in popravljanju, me je zadela bolezen na očeh. Tu kajšni zdravnik bolezn^{N.F} ni spoznal, in moral sem že na pol slep v Ljubljano. Zdaj (od zadnjega četrtka) sem zopet zdrav, vendar morem samo malo brati in pisati, da se bolezen ne povrne.

Kar je bilo pred 8 tedni že popravljeno, pošiljam; kar ni takrat bilo dovršeno, sem pa vse uničil, ker nimam upanja, da bi se kdaj še smel ukvarjati z ruskimi pesniki, slovarji in slovnici i sploh z drobnim in neprivajenim tiskom.

Hudo je to, pa ni drugako!

Tudi na tem, kar pošiljam, bi treba bilo še marsikaterega popravila; pa čas in oči tega ne dopuščajo, in kdor preveč popravlja, nazadnje pokvarja.

258 Izročam v blagohotno porabo 29 prevodov, 19 iz Lermontova 10 iz Puškina.

Glede na posameznosti naj naslednje opomnim. Pravopis se drži Levčevih pravil.

Vse besede, ki so rabljene v prevodih, se nahajajo v Pletersnikovem ali Janežič-Hubadovem slovarju razen: „otrovalo“ v „Zahvali“, „sóp“ v „Tri palme“ in „vés“ v „Gloti“. — Otrovalo za Gift je navadna beseda v krški in brežiški okolici, in meni je dolgo znana. „Ves“ za Wage je staroslovenska beseda, katero je Levstik preuredil v „vesa“. Če sme on rabiti „veso“ za staro „ves“ smem tudi jaz „ves“, ki je ob enem ruska. „Sóp“, staroslovenski „sąp“ ali „sop“, hrvaški súp, je Geier (jastreb). Ta beseda je navadna v vsem Bohinju in jaz sem jo rabil že v Abadonu. Cigale pod „Geier“ ima pač staroslovensko sąp, a ne novoslovensko sóp, a „Lämmergeier“ je pri njem tudi „brkasti sop“.

V prevodih sem se držal kolikor možno izvirnika, in rabil sem tudi ruske besede, če so Slovencu umevne. Zato je mnoga beseda dokaj nenavadna.

Ali bi se mogel natisniti poleg prevodov tudi ruski izvirenik? Knjiga bi s tem pridobila na vrednosti in mnogo več kupcev.

Pisal si mi, da si moje Lermontove prevode že za tisek popravil, tako da so sedanji prevodi gotovo boljši. To Ti menda ne bo delalo sitnosti. Zdaj so vse pesmi tako spisane, kakor jih žele tiskarniški

stavci. Torej ni treba drugega, nego dotične liste izmenjati, in tako pridejo boljši prevodi namesto slabjših že prej prepisanih, kar je prav in koristno.

V „tri palme“ je v predzadnji vrsti „in stepni odljudnik, čopasti sop“ nalašč en spondej (nepravi) namesti daktila: To pusti tako, ker lepše slôve, nego bi se glasilo „in stepni odljudenec „čopasti sop“ ali „in stepni odljudnik, čopičasti sop“. Sicer je pa „odljudenec“ nepravilno skovan, in „čopičast“ ni „čopast“.

Pisal si mi, da si od prevoda „Sam po cesti šetam se okoli“, vzel zadnjo (peto) kitico iz Medvedovega prevoda. Ta prevod sem zdaj vsega popravil.

Če Ti v tem ugaja moja peta kitica, porabi ves moj prevod, če ne, pa sprejmi vsega Medvedovega. Ne jaz ne Medved ne bo zadovoljen, če se moj ali njegov prevod krpa s tujim delom. 261

Puškina prevajati je prav težavno. Prevodi so ostali kljub vsemu piljenju še vedno okorni nasproti Lermontovim. V igrači: „Zlato in jeklo“ se stihii ne vjemajo z originalom. To nič ne de, ker tudi drugi prelagatelji tako ravnajo.

Piši mi v priliki, kdo so vsi Tvoji sotrudniki, ktere moje prevode si zavrgel, in kdo bo to zbirko — z izredno lepo vsebino! — založil in natisnil. Rad bi jo čital še letos z boljšimi očmi.

To pismo sem pisal včeraj in danes in zraven tega nič drugega. Oči se prepočasii zdravijo in krepčajo.

Srčno te pozdravljam z očmi, ki s solzami prepovedujejo daljno delo.

Tvoj iskreni prijatelj

dr. J. Mencinger

Krško 11. septembra 1900. —

Puškinov nemški prevod je priložen!

Jos. Premk:

Krona v višavi.

(Dalje.)

III.

Dolino zlatopoljsko je pobelil sneg. Med golim drevjem je žvižgal od jutra do večera mrzel gorski veter in sukal snežinke v velikih kolobarjih visoko pod nebo, ki je viselo nad gorami sivo in megleno, kakor da se je umaknilo solnce za vedno iz teh krajev.

Vsako jutro je napravil Jakob Klander od vežnega praga do bližnje poti ozko stezo, a metež mu jo je zamedel visoko ponoči in drugi dan je moral zopet razmetavati sneg na desno in levo.

Tako hude zime niso pomnili Zlatopoljčani že dolgo. Visoko skladovnico drv je pripravil Klander v jeseni, več kakor vsako leto, skoro do kapa je segala, pa je še zmajaval z glavo in naročil hlapcu neko jutro, naj zapreže konja in gre gori v šumo pod Očakom, da spravi v dolino, kar je posekanega, dokler še sneg ne dela prehude ovire. Ker kurilo se je pri Klandrovih tisto zimo kakor še nikoli; od jutra do večera je gorelo gori v podstrešnici, kjer je bival Dominik zakopan med svoje knjige in papirje, da ga ni bilo na izpregled po več dni. Miza in omara, stoli in tla, vse je bilo pokrito s knjigami, da se Manica skoro ni upala prestopiti, kadar mu je prinesla obed ali zakurila peč.

Skoro dva meseca je že bival na domu svojega brata, a niti enkrat se še ni zgodilo, da bi stopil doli v izbo med družino in se ž njimi kaj pogovoril. Prve dni sta mislila Klandrova, da je pač truden in se mu ne ljubi; a Dominik je bil tudi pozneje kakor prvi dan: ako je šel skozi vežo in srečal gospodinjo Cilo, ji je prikimal, ako se je ravno ozrl vanjo, a navadno je šel mimo molče in spregovoril le z Jakobom včasih par besed o vremenu in enakih stvareh in nevoljen in čemeran, kakor je bil vedno, odšel zopet v svojo sobo.

Brat Jakob je sodil, da je bolan in tudi njegovo upalo in suho lice je pričalo o slabem zdravju, pa verjetno vendar ni bilo; ako se je prebudil Jakob opolnoči ali tudi pozneje, je slišal nad seboj v sobici Dominikove korake. In zjutraj je vstal zopet prvi. Manica mu je prinesla navadno zajutrak, ko se je komaj zdanilo, a vsakikrat, ko je vstopila s porcelanasto skodelico, je bila postelja

že prazna, in Dominik je tičal v tem ali onem kotu zaglobljen v kako knjigo. Parkrat pa se je zgodilo, da ga je našla spečega na neodgrnjeni postelji in obutega in oblečenega očitvidno še od prejšnjega dne. Namenila se je, da ga posvari in poprosi, naj pazi na svoje zdravje, a kadar je stala v njegovi bližini, ni imela moči, da bi izpregovorila kako besedo. Dominik pa je tudi navadno molčal, včasih se je pač ozrl po njej, jo povprašal, če je zunaj mrzlo, če je ponoči snežilo ali kaj enakega in se na to zopet zagledal v različne zvezke in papirje, ki so bili naloženi vsekrižem.

Bolan mora biti, zelo bolan — je menil Jakob, kadar so govorili o njem, — zato mu ni do pogovora. Sila slab je in postaran, nikoli nisem mislil, da se vrne kdaj tako nadložen.

Neko jutro je bil Dominik čudovito blede. Ko je stopal iz svoje sobe nizdol po stopnicah, se je oprijemal za zid, in noge so mu bile težke kakor iz svinca. Ko ga je zagledala Manica, se ga je skoro prestrašila in hitela je v njegovo sobo in odprla okno na stežaj, ker Dominik ni pustil odpirati vsako jutro, in Manica je bila prepričana, da mu to tudi škoduje.

Stopil je iz hiše in hodil zunaj pod kapom gorindol počasi, skoro leno, dasi je bril od hribov mrzel veter.

Jakob ga je gledal iz hleva in videl, kako si pritiska robec na usta, kot da ne more prenesti ostrega zraka, in vsakikrat, ko ga je posilil kašelj, se je upognil in sklonil bolešno, in v lice mu je udarila temna rdečica.

„Stopi v hišo, da se ne prehladiš,“ ga je opomnil, ko je prišel k njemu; a Dominik je skimal in stopal počasi dalje gorindol.

Jakob je izginil v veži, a se kmalu zopet pojavil na vratih s težkim kožuhom, ki ga je imel še od očeta.

„Daj, saj ogrni se,“ mu ga je ponudil, a Dominik se je branil, pa ker se Jakob le ni dal pregovoriti, je vendar oblekel očetov kožuh, ki mu je segal skoro do peta.

„Dominik, meni se zdi,“ je pričel Jakob skrbno, „da nisi bogve kako trdnega zdravja. Dobro bi bilo če bi pil kako gorsko cvetje —“

Dominik pa ga je pogledal debelo in se mu je celo nasmehnil.

„Le pusti gorsko cvetje, Jakob, in nikar se ne skrbi!“

„In svoji ženi bi kaj sporočil,“ ga je opomnil Jakob plaho in skušal počasi napeljati pogovor na stvar, ki ga je zelo zanimala.

„Ženi?“ se je začudil Dominik in namršil obrvi. Čelo se mu je nabralo v temne gube in Jakob je spoznal, da mu kar nič ni po volji njegovo govorjenje. „Kakšni ženi?“

In sedaj Jakob ni vedel, kako in kaj bi odgovoril, da bi ga zopet ne razdražil. Pogledal je v tla in si je pomaknil kučmo nazaj na tilnik.

„I no,“ je dejal naposled počasi in gledal tja nekam čez travnik — „pred leti, ako se prav spominjam, si sporočil po nekem tiskanem listu, da si se oženil tam nekje . . . z neko . . . eh, pozabil sem ime in kraj!“

Dominik je razširil oči in se je pogladil po redki osiveli bradi.

„Glej, pozabil sem, da sem sporočil,“ je zamrmral, a v obrazu se mu je poznalo, da ne govori rad o tej stvari. „Da, oženil sem se, kaj zato, pa je umrla — pred leti že,“ je dostavil in odšel proti koncu hiše. Tam je postal, pritisnil zopet robec na usta in se zagledal v gore, ki so bile pokrite z debelim snegom.

Jakob je uvidel, da noče govoriti o stvari kaj več in je odšel v hišo, kjer je povedal ženi in Manici, da je Dominik udovec in ni čudno, če je tako čemereren.

„Gotovo je bila lepa in rad jo je moral imeti, seveda, zato žaluje in se ogiblje družčine. Revez,“ je pripomnil in naglo umolknil, ker na vežnem pragu se je prikazal Dominik.

Odložil je kožuh in odšel naravnost v gornjo sobo; a ko je prišla Manica za njim, da zapre okno in zakuri v peči, ga je našla na veliko začudenje v postelji.

„Dominik, ali si bolan?“ ga je povprašala skrbno in pristopila k njegovemu zglavju; a Dominik je nevoljno nagubančil čelo in odkimal:

„Okno zapri in zakuri,“ ji je velel in se obrnil v zid. Čez nekaj časa pa je odgrnil odejo do pasu in se uprl na komolce.

„Tako zatoхло je v sobi, tako težak zrak. — Manica daj mi vode.“

Manica se je stresla, kajti prvič odkar je bival v njeni bližini, jo je nazval z imenom.

Podala mu je vode in je videla, da se mu roka trese.

„Dominik, ti si resnično bolan,“ ga je opomnila in gledala dobrotno in usmiljeno. „Ali naj pošljemo v trg po zdravnika?“

„Kako ste grozni vsi skupaj!“ je vzdihnil in stisnil ustnice. Kaj hočete vendar z boleznijo in zdravili? Saj sem zdrav, pustite me vendar!“

Nato je legel nazaj in Manica se ni upala več izpregovoriti. Pospravila je še nekoliko okrog peči in je odšla molče.

Med vrati se je ozrla še enkrat, a izpod odeje se je videla samo redka, osivela brada, njegov obraz pa je bil skoro popolnoma pogreznjen v blazine.

Ko je povedala Jakobu in Cili, kaj je z Dominikom, se je pojavila na Jakobovem obrazu skrb in prestrašenost in pričel je takoj ugibati, kaj bi se ukrenilo.

„Zdravnika ne mara,“ je premišljeval in gledal zdaj v Manico zdaj v Cilo — „zdravila tudi ne, težave so ž njim. Kaj neki mu je treba tičati vedno med tistimi knjigami in tratiti še noči, ko je slab in spanja potreben. Pa si ne da svetovati! Še ne posluša človeka, ki mu hoče dobro in pametno. Bojim se, da ga bo zvilo kar naenkrat. Pet let je mlajši od mene, pa izgleda, kakor da je moj oče. Čudno se je izpremenil, nikoli nisem mislil, da se bo tako zgodilo. Včasih, bog mi odpusti nekrščanske misli, se mi zdi, kakor da ni več pri pravi pameti. Pogleda te, posluša, ko mu kaj pripoveduješ, pa če ga vprašaš potem to in ono, odgovori čisto kaj drugega ali pa odide brez odgovora. Bogve, kaj je z njim, da ni več za pogovor niti za družbo... Tiste knjige, če bi bilo po mojem, bi mu poskril za nekaj časa, kaj mu je neki potreba venomer gledati vanje: ako se ni do sedaj naučil, kar je želel in mislil, se zdaj na stara leta menda tudi ne bo. To bi že lahko vedel, pa mu reci kaj, ko te gleda, kakor da ne razume več materinega jezika in misli svoje stvari, pa če bi bil menda tudi v cerkvi pri pridigi. Saj res, k župniku stopim in povem, da je obolel, naj pride on in ga pregovori in mu nasvetuje, kar je prav in potrebno. Če pa bi bilo tako daleč, pa je tudi potrebno, da se spravi z Bogom, da bo saj umrl kakor kristjan. Pa tako hudo menda še ni, no, pa bomo že videli.“

In čez pol ure je gazil Jakob v kožuhu in kučmi proti vasi, da obvesti župnika Andreja o Dominikovi bolezni.

Manica pa se je potikala po hiši in ji ni bilo do dela, vse tako pusto in dolgočasno se ji je zdelo povsodi, kamor se je obrnila.

Tudi druga leta je zapadel sneg po dolini zlatopoljski, mrzel veter je žvižgal okrog Klandrove hiše in solnce se ni prikazalo po cele tedne, pa je bila Manica vendar zadovoljna in celo veselila se je teh mrzlih dni. Zdaj pa ji ni bilo nikjer obstanka: hodila je iz izbe v shrambo, po veži, ob ognjišču, okrog hiše in povsodi, kakor da išče dela, pa se ni dotaknila ničesar. Postajala je tu pa tam, podpirala roke v boke in gledala zamišljeno zdaj v to zdaj v ono stvar. Čim bolj se je skušala otresti vsake misli na Dominika, tem po-

gosteje je vstajal pred njo njegov bledikast obraz in ni ga bilo kraja ne kota, kjer bi ubežala njegovi podobi.

Popoldne je prišel župnik Andrej in se napatil naravnost v njegovo sobo. Ko je potrkal lahno na vrata, se mu prvi hip ni nikdo odzval; šele čez nekaj časa je zaslišal nekak šum, kakor da se je v postelji nekdo obrnil in glas, ki ga je zaslišal iz sobe, je bil hripav in skoro osoren.

Dominik je ležal v postelji napol dvignjen, uprt z levim kolcem v zglavje in gledal proti vratom.

„A, ti si,“ je dejal, ko je vstopil župnik Andrej in ga pozdravil s prijaznim nasmehom. „Pa kaj te je prineslo v tem mrazu in snegu?“

Župnik Andrej je opazil, da je Dominik precej dobre volje in je sedel zadovoljno poleg postelje.

„Sporočili so mi, da si obolel,“ je opomnil, a Dominik je skimal nezadovoljno in stisnil obrvi nizko na oči.

„Kaj ti ljudje vsega ne store! Veš, to je grozno! Mučijo me in nadlegujejo, da se mi je pristudilo že vse skupaj. In sedaj prihajajo celo k tebi s takimi novicami. Ne, to je neznosno,“ se je razjezil, da mu je udarila v lice lahna rdečica. Hotel je izreči še nekaj, a tistikrat so se mu žile v vratu napele in iz prsi mu je udaril suh kašelj. Prijel se je za čelo, potegnil z roko preko oči in legel nazaj.

„Dominik, ne razburjaj se,“ ga je opomnil župnik Andrej prijateljsko in mu popravil odejo — „to ti škoduje, ker bogve kako trdnega zdravja res nisi.

Pa Dominik je zamahnil z roko in se ni dal umiriti. „Ti ne veš, ker jih ne poznaš. Komaj napravim korak iz sobe, so mi že za petami s stoterimi vprašanji in mučijo s svojo glupostjo in radovednostjo človeka in ne spoznajo, da so mi nadležni. Če bi moral živeti med njimi leto dni, bi menda zblaznel! In sedaj so si, kakor praviš, izmislili bolezen! Kakšno in kdo jo ima? Jaz ne! Če pa sem v postelji, ker mi je nekako težko in slabo, kakor se to pogosto zgodi, še ni potreba razbojnati, kakor da je že vsa zlatopoljska dolina polna mrličev. Kako bedasto je vendar to ljudstvo!“

Župnik je nekaj časa molčal, nato je povzel mirno in se pri-maknil bliže k njegovemu zglavju.

„Ti jih sodiš napačno, Dominik. Nič drugega, nego ljubezen in prava bratska skrb je v njihovih srcih. Tebi je vse to tuje, ker ne razmišljaš o njih, ker živiš popolnoma drugačno življenje kakor oni. Mislili smo vsi, ko si prišel na svoj dom, da si odpočiješ, da

se odtegneš vsaj nekaj časa od svojega duševnega dela, a smo se varali, kakor vidim. Tvoji ljudje te ljubijo in vidijo v tebi le svojega Dominika, a ne človeka, ki nima in noče imeti časa, da bi se razgovarjal o življenju in razmerah, ki se zde tebi smešne in malenkostne, a so njim važne in zanimive. Glej, dva meseca si že skoro doma, a o tvojem življenju vedo prav toliko, kakor prvi dan, ko so te pričakovali s takim hrepenenjem.“

„Pa kaj hočejo?“ ga je prekinil Dominik nervozno in se napol dvignil v postelji.

„Nič drugega, kakor da jim daš dobro prijateljsko besedo, da se pogovoriš z njimi, kakor si se kdaj v mladosti in da se jim saj nekoliko približaš in jim ne ostaneš taka zagonetka. Pusti za nekaj tednov svoje delo in pojdi med nje, da se razvedriš in oddahneš in ta visoka stena, ki se dviga zdaj med teboj in njimi, bo izginila popolnoma. Veruj mi, Dominik, tvoji živci so bolni, ti tiraš svojo duševno moč z železno silo više in više, a ne pomisliš, da je treba odmora in počitka. Zato živiš v tem bolnem duševnem razdraženju in ne čutiš, da ti peša telesna moč dan na dan kar očitno. Vem, da se ti zdi v tem svojem duševnem življenju vse, kar mislijo in govore ti ljudje, ki so ti po duhu popolnoma tuji, smešno in neznatno, da se ti zdi škoda trenutka, ki bi ga izgubil v pogovoru z njimi, a ne premisliš pri tem, da je to bolno samoljubje, ki je škodljivo ne samo tebi, temveč vsem, ki pridejo s teboj v dotiko. Kakršenkoli je cilj tvojega življenja in delovanja, ako ni združen z ljubeznijo do rodne grude, je škodljiv in napačen. Ako si šel v svet, da postaneš svojemu ljudstvu nerazumljiv in tuj, si zgrešil pravo pot in ob tvojem koncu ga ne bo, ki bi plakal za teboj in te proslavljal!“

Dominik ga je gledal zamišljeno in se mu je nasmehnil. „Andrej,“ je dejal polglasno in trudno — „če se prav spominjam, smo govorili tako v mladosti, ko je bilo naše obzorje še vse nejasno in temno.“

„Nasprotno, prijatelj,“ mu je oporekal župnik Andrej in na ustnicah mu je krožil trpek nasmeh. „Da so ostali vsi istih nazorov kakor takrat, bi jih živelo danes mnogo srečnejše in več bi koristili svojemu narodu.“

Dominik je zamahnil z roko in je odvrnil skoro razburjeno:

„Čemu povsod in vedno edino svoj narod! Kaj ni vse človeštvo ena sama mogočna družba, vredna enake ljubezni ali enakega sovraštva, kakor že hočeš?!“

„Gotovo,“ mu je prikimal župnik — „a kdor misli z umom prevarati srce, hoče preslepiti samega sebe! Če je v nevarnosti pred požarom vsa vas ali ne bo pomagal vsak najprej svojcem in potem šele drugim? Tako je v današnji človeški družbi, ki je in bo razdeljena o gotove tabore, dokler ne nastopi doba spoznanja, da je vsako medsebojno sovraštvo samo ovira do celokupnega blagostanja in sreče. A da pride kdaj to spoznanje v vsa človeška srca, in da se ucepi hrepenenje po zlatem veku bratstva in ljubezni tudi njim, ki jim je to neizvršljivo in smešno upanje, je treba pokazati možnost izvršitve najprvo v lastnem narodu in potem šele drugod. Dokler pa bo mislil sin drugače od očeta in brat sovražil brata, je vsaka misel zaman, in zato sem dejal, da so napačni tvoji cilji, ako niso združeni z ljubeznijo do rodne grude. Naj kraljuje tvoj duh više od zvezd, naj bo tvoje pojmovanje o življenju in vsem še tako obširno in popolno, tvoje srce mora čutiti z Jakobom in tvoja beseda ne sme biti drugačna od njih, ki se ti zde tako tuji in neznatni. Dokler je med vami le neznatna senca, ni mogoče pravega sporazumljenja in ti si jim tujec, dasi se pretaka po tvojih žilah ista kri. Ker v vas, prijatelj, ki ste odšli med učene in se zapisali smrti za kako idejo, ki jo bodo vaši nasledniki v popolnejšem spoznanju in umevanju vrgli in uničili kot smešno neznatnost in brezpomembno zastarelost, ne tiči bodočnost in blagostanje ljudstva, pa če razjasnite vso zagonetnost neskončnega vsemira in si izmislite še stoinsto človeških pravic in dolžnosti temveč edino pot, ki jo bo hodil celokupen narod z roko v roki, v slogi in ljubezni vodi k bodočnosti in sreči. In tega vi ne poznate, dasi ste izšli iz naroda, ki ima pravico tirjati od vas, ako že ne novega dne, ki ga obljublja vsak, ko odhaja, pa vsaj tiste zdrave ljubezni do rodne grude, ki ste jo ponesli v srcih seboj. Zato se ne razburjaj, če ti ni po godu Jakob ali kdorkoli, ko se jim približaš bolj, spoznaš, da so blagi in dobri ljudje.“

Dominik je gledal vanj skozi polzatisnjene trepalnice in je le včasih zganil z ustnicami in rameni, kakor da se s to ali ono župnikovo mislijo ne strinja.

„Ti torej misliš, kakor sklepam iz tvojega govora,“ mu je odvrnil počasi Dominik — „da storim najpametneje, če napravim križ čez vse svoje dosedanje delovanje in se poslovim od vsega, v čemer je bilo svoje dosedanje življenje, ker sem na napačni poti. Hm, ali se ti je posrečilo izpreobrniti že mnogo takih grešnikov, Andrej?“ se mu je nasmehnil zlobno in samozavestno so mu zasijale oči.

Župnik Andrej je spoznal, da je Dominik zgovoren in je skušal kar najbolje izrabiti ugodno priliko.

„Govori naravnost, Dominik,“ je dejal in ga prijel za roko, „Ali še nisi nikoli doživel trenutka, ko si se pokesal, da si kdaj nastopil to pot? Ali se ti ni še nikoli zazdelo, da so vse te tvoje modroslovne študije in s čemer se še vse pečaš, zelo nevhvaležen poklic?“

Dominik je počasi odtegnil desnico iz župnikove roke in je prikimal.

„Priznavam, Andrej, ali vsak človek ima v življenju trenutke, ko ga obvlada dvom in mu omahuje volja. Tudi jaz sem jih doživel in tak moment slabosti in dvoma je bil trenotek, ko sem zahrepenel po domu in zlatopoljski dolini; ko sem pa prišel v rojstni kraj, je bilo v mojem srcu že kesanje in zdaj, ko ni v duši več dvomov in živim zopet prejšnje življenje, ni mogoče, da bi živel, kakor sem se namenil na poti v domovino.“

Župnikov obraz se je svetil veselja in potrepal je Dominika, ki je bil napol sklonjen v postelji, prijateljsko in navdušeno.

„Hvala ti za te besede, Dominik! Vedel sem, kaj pomeni utrujenost, o kateri si govoril v svojem pismu, zato se nisem mogel načuditi, ko si prišel ves drugačen, kakor si prerokoval. In zato je treba, da popraviš, kar si zakrivil ta dva meseca: dolina zlatopoljska ni za čemerne filozofe in jezikoslovce, ampak za zdrave in vesele ljudi.“

„Kako to misliš?“ ga je povprašal Dominik, kakor da ga ne razume.

„Mislim,“ je odvrnil župnik — „da si po dolgoletnem bivanju v tujini lahko spoznal, da po tej poti, ki jo hodiš sedaj, ne prideš nikoli do vrhunca in mirnega zavetja, kjer se oddahneš in odpočiješ. Dokler boš živel v duševnem stiku z ljudmi, ki hrepene kakor ti, boš živel v večnem boju: ozri se naokrog in videl boš, koliko sejancev je na njivi, kjer seješ ti, a še več koscev, ki kosijo za vami in sejejo novo seme. Ali ne veš, da se posameznik postara, življenje pa je večno mlado: komaj skloniš glavo, že jih je deset na tvojem mestu, zato se zadovolji s tem, kar si storil, pa če si žel za svoj trud hvalo ali nevhvaležnost. Misel pa, da moraš postati največji med vsemi, zatri, ker je napačna in neizvršljiva: vse svoje mlade moči si porabil, da si razjasnil to in ono, da si ugladil pot do višine, kjer stojiš sedaj truden in onemogel, a njim, ki so šli za teboj, ni bilo treba tega: z lahkoto so se povzpeli po jasno

začrtani poti do tebe in upreti so se morali na lastno moč šele v višini, kjer si ti že omagal. Ali je čudno, da ne moreš za njimi in da so te prehiteli, dasi so mlajši od tebe? In tudi ž njimi se zgodi, kakor se je zgodilo s teboj, ker življenje je večno mlado in vsled te večne svežosti in novih močnejših sil — ni popolnosti in konca nikjer in nikoli!“

Župnik Andrej je umolknil in se zagledal v okno, pred katerim so v lahnem vetriču plesale bele snežinke. Včasi je katera obvisela na steklu in se stopila v majhno kapljico, ker v sobi je bilo toplo. Enakomerno prasketanje se je čulo iz železne pečice, ki je metala skozi majhna odprta vratca daleč po tleh rdečkast odsev plapolajočega ognja.

Dominik je podpiral glavo z levico in je gledal zamišljeno v tla. Pramen dolgih osivelih las mu je zdrknil po čelu na obrvi in ves njegov obraz je bil sivkasto bled.

„No, in kaj sedaj?“ je izpregovoril naenkrat, kakor da mu je mučen molk in se ozrl v župnika Andreja.

„Sedaj želim,“ je povzel župnik Andrej — „da se kaj kmalu otreseš svoje čemernosti in mračnosti in me skoro posetiš na mojem domu, kjer se pomeniva kaj več o vsem, kar si doživel v teh dolgih letih.“

Dominik mu je prikimal, in nekak zadovoljen smehljal mu je počival na ustnicah, ko je podal župniku Andreju roko.

„Oprosti, če sem te dolgočasil,“ je zamrmral, a župnik je že zapiral vrata za seboj, in takoj na to so se slišali njegovi trdi koraki nizdol po cvilečih stopnicah.

V veži je stal Jakob Klander in župnik se ni mogel ubraniti njegovi prijaznosti in je stopil v izbo, kjer sta sedeli pri mizi Manica in gospodinja Cila.

„Torej ni nič tako nevarnega,“ je menil zadovoljno Jakob in ponudil župniku stol, sam pa sedel na klop k peči, odkoder se je širila po vsej izbi prijetna gorkota.

„Ni sile,“ je odkimal župnik. „Še prav zgovoren je bil. Seveda, trdnega zdravja res ni bogve kako, pa če se bo ravnal, kakor sem mu nasvetoval, postane kmalu ves drug človek. Družbe mu je potreba, da se razvedri in nič napačno bi ne bilo, če bi postopil kdaj nekoliko v vas ali kam drugam in ko bi se razgovarjal takole zvečer z vami ali kakorkoli, samo da se odtegne tej večni samoti, ki ga dela čemernega in mračnega, da človek res mora misliti, da je bolan.“

Le skušajte ga pridobiti zase, posebno sedaj ob teh zimskih dneh, ko ste večina doma, in kmalu postane ves drug.“

„Tako bi bilo prav, seveda,“ je zadovoljno prikimal Jakob in iztrkal pipo — „pa ko mu človek ne more do živega. Saj mi še ne odgovori, če ga vprašam po tem in onem, kaj naj potem? No, mogoče se bo ravnal po vaših besedah, saj hudoben ni, to najmanj. Nikoli ni bil zloben, le predrugačil se je tako silno, da se ne morem načuditi! Kako prijetno bi lahko živel tu doma, ko bi nekoliko preustrojil svojo pamet, tako pa človek ne ve, kaj mu manjka, in mu še pomagati ne more, če bi mu tudi rad.“

I seveda,“ je pritrnil župnik. „Navadno je tako z ljudmi, ki so mnogo izkusili, in Dominik ima za seboj gotovo težavneje in burneje življenje, kakor morda kdo misli. Več je trpel kot izmed nas eden, in zato se ni čuditi, če ni več zgovoren in prijazen kakor nekdanj. Pa vse se lahko še izpremeni, samo da se je vrnil pod domačo streho.“

Jakob je nekaj časa molčal in zamišljeno pritrkaval ob tla s peto velikega škornja, nato pa potegnil krepkeje iz črnkastega vivčka.

„Kajpak, da mu je malce sitno in težavno —“ je dejal, „ko je navajen mesta in še bogve česa in žena mu je tudi umrla —“

Tedaj je župnik Andrej pozorno povzdignil obrvi in ga hlastno prekinil.

„Kako pravite, da mu je umrla? Kdaj?“

„I seveda! Ali vam ni nič povedal? Čudno! Danes zjutraj sva izpregovorila zunaj pred hlevom par besed, pa sem napeljal pogovor tako, da mu ni bilo nič kaj po volji; pa naposled mi je povedal, da mu je umrla.“

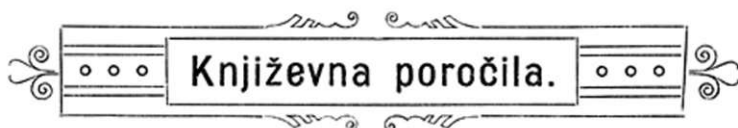
Župnik Andrej ga je poslušal pazno in se naposled zagledal v tla.

„Glejte, da je torej vdovec. Vedno bolj se mi odgrinja vsa meglenost in nejasnost, v katero je zamotan ta vaš Dominik. Če se ne varam, ga kmalu spoznam popolnoma. In vam je povedal o njej kaj več?“

„Ničesar več, še to sem komaj izvlekel iz njega in takoj, ko mi je povedal, mi je obrnil hrbet, kakor da mu je žal za izgovorjeno besedo. Pa nič zato, saj vemo, kako in kaj je ž njim.“

„Mogoče vam pove o priliki še kaj več,“ je menil župnik. „Prigovarjal sem mu zelo, naj ne bo tako čudaški, in če bo ubogal le polovico mojih nasvetov, se bo kmalu drugače razgovarjal z vami.“ —

(Dalje prihodnjič.)

Književna poročila.

Anton Novačan, Naša vas. I. del. Izdala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. V Ljubljani 1912. 8°. 207 str. Cena broš. 3 K. (Biblioteka pisateljev sedanje dobe. I. zvezek.)

Novačan je stopil iz skromnega koledarjevega okrilja in se nam predstavil s fino gesto, to se pravi z lirično občuteno zbirko slik in povestic iz vaškega življenja. On je čisto čustvena natura, pri kateri mislimo takoj na Hrvata. To pa ne spričo dvojice enklitik, odkazanih na nepristojno mesto, ampak zbog neposrednosti in nepotvorjenosti emocij, kakršnih je zmožno njegovo poetovo srce. Izobraženi Slovenec se namreč očitvidno nagiblje bolj proti češko-treznemu intelektualizmu, proti srbski dovršenosti forme nego zanosni Hrvat. Toda širokopotezna posploševanja zabredejo navadno v etersko brezpredmetnost, vrnimo se raje k našemu Novačanu, oziroma „Naši vasi“.

Evo vam iskrene, sugestivne knjige, kakor je nisem že dolgo čital v domačem jeziku! Ni še epopeja naše vasi — take pričakujemo šele v tretjem zvezku — ampak muzivno zložena, bleščava plošča, v kateri ima vsak kamen svojo ceno v predočitvi vaškega značaja: „Žabji kralj“ s perspektivo kalne mlakuže prav tako kakor „Vaški ateist“, eden od tisočerih, ki jim največji kozmični problem gloye duha. Celo posvetilo ovaja karakter pričujoče publikacije, zato pa je „Miscel“ nekam šibkeja in je premračna, ako naj res predstavlja idejo knjige in pisatelja.

Delo tvori organsko celoto, najsi so posamezni predmeti jako pestrobodni. Tudi če ni vaša duša podobna klavirju, kjer se vsaka poedina struna odzove temu ali onemu sorodnemu zvoku, gotovo najdete pri raznovrstni izbiri nekaj zase. Osobito slovenskim mladenkam in dovtetnim nepostarancem raznih letnic bodo prijali filmi entuzijasta Novačana, posuti s cvetnim prahom prisrčnega simpatiziranja z rodno grudo in tlačnim rodod. Nič ne de, če se bo blazirancem zdelo navdušenje začetne črtice troho mlado; mar ni zasluga, ohraniti sredi materialistnega časa tako snežno deviškost čustvovanja? Predvsem v uvodnem delu te zgodovinsko navdahnjene skice se moramo vdati njeni prepričevalnosti: sever je mrzel, Nemeč je krut. Da smo v Franciji, bi jo dali našim malčkom v roke . . . Ali postane avtor „Naše vasi“ kdaj naš Bartsch?

Brez izveličavnih teorij stopa Novačan, toda se zanima za intimne psihične pojave; primerjajte notranjo realitiko sklepnega obrata v „Meji“. Enako govore religiozni motivi o povratu modernih k dušnosti. Po „Naši vasi“ še rogovili oni rogati nebodigatreba, ki je ohranil pri akademskem glasovanju na Ogrskem z dvema glasoma večine eksistenčno pravico. Dostikrat srečate izraz pobožen, seveda semtertja z ironskim nahukom, ker lahen posmeh rad trzne pisatelju okrog ustien in karikaturo si privošči, kolikor je treba, da potegne svoje „junake“ iz nezanimivega vsakdanjega kolovoza v kolobar interesantnosti. Za popolnitev karakteristike upoštevajte tudi pesem „Familija“ v lanskem Nar. koledarju. Monolog je nevaren, zlasti kadar je razsežen kakor v črtici „Pes“; a ljubši mi je od Stritarjevih živalskih pogovorov; saj je okreten, prekvašen s spretnimi najdbami, kakor okopanimi v baje-

slovní živi vodi. Ne bo sicer nadkrilil bratov Goncourt v stiliziranju, vendar ni rečeno, da zanemarja tehnično stran pripovedovanja. Nekatere prisposobe vplivajo plodovito in izvorno na čitalčevo domišljijo. „Kam si se zagledalo...“ (str. 112) se nas dojmi liki citat iz Župančiča; bodisi, saj ta je splošnoslovenska last, z isto pravico govorijo nekatere osebe v biblijskem tonu. Novačanova umetniško ubrana duša ljubi narodno poezijo, priča številni navedeni odlomki nalikujoči intarsom v bogatih rezbarijah. Kakor je že priznaval zaljubljeni pevec „*Artis amatoriac*“: Kar zasnuje mi duh, vse zoblikuje se v stih — tako se njemu zdajpazdaj proza nehote ritmično vzvalovi: jutri te čaka črnega dela beli dan (str. 113) . . . , mori me pasje dolgočasje . . . itd.

Najbolj vas utegne zadovoljiti klasično pripovedovana tragikomična historija o žabjem kralju Rulu, ustvarjena iz golega ničesa. Ta apartni kos bo dobil nagrado, ako tekmuje z Erjavčevimi podobnimi spisi, ki so morda bolj znanstveni, a nikdar tako delikatni, mestoma objestno šegavi. Slednja stran nudi priliko izprožiti zadovoljen smeh in razkleniti belo ograjo zdravih zob. Ko bi imeli odrasli analfabeti svoje čitanke, bi ne smelo manjkati te izvorne stvaritve . . . Poleg nje treba registrirati uspelega „Spokornika Elijo“, čigar značaj pa sega včasih malo v pravljico, oziroma v patologijo, ne da bi bil zategadelj kaj manj pretresljiv. Za tako krepko stvarjo se seveda efekt zadnjega osnutka, „V kleti“, popolnoma razblini.

Sveži knjigi pristop v najširje ljudske plasti, pisatelju majsko-topel pozdrav!

A. Debeljak.

Miklova Zala. Ljudska igra iz turških časov v osmih slikah. Po dr. Sketovi povesti spisal Anton Cerar-Danilo. V Ljubljani 1912. Založila Kat. bukvarna. (Zbirke „Ljudski oder“ III. zvezek.) 8°. 96 str. Cena 1 K.

Habent sua fata libelli! — Komaj je ta sicer lična knjižica izšla, že je ustavilo založništvo samo nje prodajo. O vzrokih ne kaže na tem mestu razpravljati, samo toliko bodi povedano, da se Danilova „Miklova Zala“ čudovito točno ujema s Špicarjevo dramtizacijo iste povesti dr. Sketa. Nimam Špicarjevega dela pri rokah — saj je še v rokopisu, — a takoj, ko sem prečital prvo sliko Cerarjeve igre, se mi je zazdelo, da sem prizor že nekje videl, a ko prečitam še drugo sliko, se zavem, da sem jo videl na ljubljanskem odru — prim. „Lj. Zvon“ XXX, str. 251—255 — in tudi na celovškem društvenem odru pod Špicarjevim imenom. Zato zadoščaj o igri to, kar sem takrat v „Zvonu“ o njej povedal, le škoda, da se dramtizator ni zavedel, da je treba avtorske pravice bolj spoštovati. — Kako je zašla v seznam „turških“ besed slov. majka, majčica, ali robinica (prav. robinja)? W.

Engelbert Gangl, Zbrani spisi za mladino. Drugi zvezek: Pripovedne pesmi. V Ljubljani 1912. 8°. 59 str. Cena vez. 1 K 50 v.

Zbirka opeva razne zgođe in nezgođe mladih ljudi, pripoveduje o živalih, vrnilih družabnikih malčkov, in v zadnjem oddelku je nanizanih par dogodbic iz „pisanega življenja“. Med ljubkimi, presrčnimi verzi čitamo tudi mnogobesedne vsakdanjosti; „pesemce o živalih“ zaostajajo celo za Stritarjevimi. V celoti bo naša mladina novega daru vesela, četudi ji je g. Gangl poklonil že marsikaj boljšega. — Knjižica je ilustrirana; največ sličic je Gasparijevih, izvedenih v znani, njemu lastni maniri.

J. Poljanec.

Srpsko-hrvatski Almanah za godinu 1911. Uredio Milan Čurčin, Beograd-Zagreb. 1912. 4°. 167 str. 3-50 din., vez. 5 din.

V priprosti, prikupni opremi leži pred nami Almanah, objavljen v znamenju plemenite in samoumevne ideje srbsko-hrvaškega edinstva. Prirodna je misel skup-

nosti, zatorej ono bolešno presenečenje pri Slovencu, ko zasledi v mladem hrvaškem razumniku odpor proti nji s himerno hipotezo, češ, med obema narodoma zija brezno karakternih razlik.

„Uvodni deo“ prinaša par izrekov iz Dositejevih „Basni“ (l. 1740 in 1788), kar se jih ozira na narodno edinost: razloček v veroizpovedanju naj ne bo vzrok medsebojnim prepripirom! Iz sedanje dobe je par V. Jagićevih avtobiografskih potez: njegovo prvo poznavanje Srbstva, čigar pisavo in jezik je kot deček smatral za grščino. St. Novaković je nasenčil optimistovsko skico iz l. 2011 po Kr.: besedo je podtaknil prof. Vidoviću, ki predava v Belgradu o „ujedinavanju bugarske literature sa srpsko-hrvatskom, s kojom se odavno ujedinila slovenačka (osim čisto popularne literature)“. Povedano mimogrede, to zakasnelo ilirizovanje Slovincem že ne bo po godu, predaleč so razvili svoj jezik... M. Murko je napisal obširno dokumentiran članek o Hrvatih in Srbih z naravnim zaključkom: jedan jezik jedna književnost. Končno pismo vseuč. prof. J. Cvijića daje nekoliko treznih nasvetov glede kulturnega zблиžanja obeh plemen.

„Književni deo“ (str. 30—170) obsega 33 pesmi od dvajsetero pesnikov ter med njimi desetorico kritičnih sestavkov. Kot preludij srečamo razpravico „Iskrenost u književnosti“. Autor srbske „Antologije“ B. Popović, katerega nam Čurčinov zaključni fragmet še bolj prikupi, se izraža v nji zoper „popravljanje“ umetniških del, dalje postulira: ni treba hoteti biti lep, sebe pozabiti pri ustvarjanju! T. Gjorgjić podaja psihologijo narodnega pevca, ki je opustil nekatere zgodovinske verzije zaradi njih brutalnosti. D. Prohaska poudarja v eseju o sodobnih bosenskih frančiškanih — poetih Markušiću in Škarici, da sta preveč artista, lepeča na književni frazeologiji. P. Popovićeva opazka, da je bila narodna smer Brankovi osebnosti mogoče v kvar, bo naletela na odpor marsikje, ne izvzemši Cv. Golarja. Adela Milčinović prispeva k poznavanju literatke D. Jarnevićeve, ki je v početku pesnila v nemščini kakor Preradović. Najbolj elegantno koncepcijo javlja Dučićeva študija o M. Mitroviću, umrlem poetu, bolje rečeno besednem virtuozu. Razlikujoč tri vrste pesnikov (s pretežno emocijo, refleksijo, fantazijo) trdi: „Svaki je pesnik iskren osim onaj koji nema talenta“. Med vrsticami se uganejo sledeče Lemaitreove misli: Razen par redkih izjem je pravi umetnik človek, ki mnogo dela, ki potrebuje v to svrhu urejenega in samotnega življenja. — Lazarević gostobesedno opisuje M. Rakićevo parnasovsko pravilno versifikacijo. Kulturnozgodovinskega pomena je Ostojićev referat „Iz stare pesmarice“, rokopisa izza konca 18. veka. V nji se nam odkriva karikaturna polkultura, pastiš, ki ga povzroči nenadni prihod rafinirane kulture v primitivno. V tem trgovskem trubadurstvu je bilanca zmerom: Grudi so ji „alabaster“, udovi „sneg“, kosa „svila holandeska“, dve sisice „portugalske jabučice“. Kadar podokničar ni uslišan, je žena „zmijjinoga roda, geenskoga smrada“. — Precej humorja vsebujejo Livadićeve vrstice, kot nalašč za urednike in začetnike. Nobena umetnina, posebno v liriki, ne velja, ako ni osebnosti.

Pri pesmih stoji gladina dokaj visoko in za vsestransko umevanje je neizogiben predpogoj precejšnja orijentiranost po svetovnih slovstvih. M. Kovolija cizelira melodijozne „balade“ nalik stari ital. trubadurji; V. Nazorjev „Notturmo“ skuša že s samo onomatopojijo doseči uspeh; S. Stefanovićev „Povratak“, v sapfičnih strofah zasluži vso pažnjo. Ker nedostaje prostora, naj omenim le še Dučićeve mojstrske stihe, obilujoče na presenetljivih pesniških analogijah.

A. Debeljak.

Razni zapiski.

† **Dr. Jakob Sket.** Dne 11. aprila t. l. je umrl v Celovcu v 60. letu svojega prezasluznega življenja prof. dr. Jakob Sket. Nadaljeval je Janežičevo delo na polju srednješolskih slovenskih čitank in slovnice, bil je urednik „Kresu“, se uspešno bavil z leposlovjem in je marljivo deloval v odboru Družbe sv. Mohorja. Ranjkega prijatelj priobči v „Zvonu“ daljšo črtico o njegovem življenju in delovanju. Časten mu spomin!

† **Josip Gorup pl. Slavinjski.** V visoki starosti 79 let je umrl na Reki dne 27. t. m. slovenski mecen, milijonar Josip Gorup pl. Slavinjski. L. 1888. je Gorup iznenadil Slovence s svojimi velikimi ustanovami. V proslavo in zahvalo tega velikega rodoljuba je takrat pel S. Gregorčič, ki je bil tudi sam deležen mecenove darežljivosti:

„ . . . Neštetim krasno si podal priliko,
da duh prešine jim prosvete žar.

S tem širiš sam^o med narodom omiko
ter dvigaš sveto domovinsko stvar . . .

Tako Tvoj čin brezmejne res zasluge
iz veka v vek bo žil in se množil;
kot rekam s potjo širijo se struge,
blagost bo vedno v širše kroge lil;
Ti, ki vzgojiš jih Ti, vzgoje pa druge,
gojitelj prvi vsem pa ti si bil, —
in plodov teh ves rod bo naš deležen.
Kako naš rod naj Ti ne bo hvaležen!

Glasnika treba ni Ti, ne pomnika,
pomnik ti večer bo — Tvoj slavni čin!
Na vek ostane Tvoje blago delo,
Na veke bode Ti ime slovelo!“

Naj obrode velikodušni čini narodovega dobrotnika tisočere sadove!

J. Poljanec.

Spomin na dr. Janeza Mencingerja. Bil je l. 1867., ko sem dovršil enoletni tečaj živinozdravnice v Ljubljani. V tistem času ni bilo razen deželnega živinozdravnika dr. Janeza Bleiweisa v Ljubljani, na slovenski zemlji drugih živinozdravnikov. Nastopil sem torej prakso kot živinozdravniški pomočnik v svoji ožji domovini v brežiški okolici na Štajerskem, razen tega pa še službo pomožnega diurnista v pisarni dr. Razlaga v Brežicah. Tam je takrat služboval tudi dr. Janez Mencinger kot koncipijent in odvetnikov zastopnik. Dr. Mencinger mi je od takrat ostal v živem spominu kot velik, širokopleč, izredno krasen mož z dopolpršno modročno brado in orlovsko zakrivljenim nosom. Peljal sem ga nekolikokrat z vozom svojega brata k njegovi takratni nevesti, poznejši soprogi, na Videm. L. 1869.

sem bil potrjen k vojakom. In takrat je vplival dr. Mencinger na vso mojo prihodnost s tem, ker mi je svetoval, da nadaljujem živinozdravniške študije kot vojak na dunajski živinozdravniški šoli, in mi je v ta namen napisal tudi koncept za prošnjo. S tem mi je uravnal pot, po kateri sem seveda po lastni marljivosti in vztrajnosti ne le postal diplomirani živinozdravnik, nego tudi dosegel v armadi dostojanstvo c. in kr. štabnega živinozdravnika. Med časom svoje 41 letne odsodnosti od domovine sem videl umrlega dr. Mencingerja le še dvakrat, zadnjič meseca julija 1911. Hvaležen mu moj spomin!

Šetinec.

Prešernovo „Neiztrohnjeno srce“ — v koseščini. G. notar Aleks. Hudovernik nam je izročil „prevod“ Prešernove balade „Neiztrohnjeno srce“. To zgočo satiro na jezik Koseskega je napisal — dr. Janez Mencinger, ki ga poznamo po „Cmokavzarju in Ušperni“ ter „Vodnikovem Vrščacu“ kot našega najboljšega literarnega satirika.

Duhovita persiflaža „koseščine leta 1880.“ se glasi:

Pesnika sercé.

Se groblja kapa, nov de mrtvác spusti se not;
kar mlad život medlevši, razgerne se naprot.
Kopunam sapo davi, jih čudbe pana mraz,
kim brusi gled neplažba, zazrejo pak obraz.

Je sonda sploh, de krasna čepina bla bi viš,
če preč bi parno tenjo odnesel bistri piš;
seer čedni vtisk je šobe, rali mika liča blesk,
če prej bi ga ostavil ožalbe mute tresk.

Drobivši grud se hipno gledavcam brani vid,
samo serce se kuja, kot ni mu zgrudba prid;
še žarno clo utripa, puhti navpik gorkost,
kot da napiha zdrava še hlapa ga krepost.

Je vopros skupni: — sledni kdo tuki je ložén, —
sigurno bil je svetec, ker ni ves gnilbe plén?
Izderka se nagróbničnik, poprej nikomu mar,
treznivši ga mahóbe napis berejo kar:

Tu Boljeslav poet je zagreben nekda bil,
ki milbe žal in vugo je v pesmih čutil sil
in viške slave peval le divi milki v čast —
gospini puhli, včula ki ni njegovo hlast.

Ko pa za fanta drujga se nje pohod je vžgal,
nobene več ni pesmi poet od sebe dal:
Ni molil ne preklinjal, je pustil smeh in jok,
imetek ves potrošil za žgani slivov mok.

Se anal brig je vsakih in živil tje v en dan,
na hip je vmrl in valda ne brumni kot kristjan.
Vsi tulijo: To svetca sigurno ni sercé,
ki živši clo brez cnosti že davno v pecku žgé.

„Glej pevca sérece v preši!“ zakruli tam sivór,
 „če blo bi svetca, najdlo bi blo že scer odmor.
 Tiše ga veke pesmi branivši mu razplah,
 kim persi mnogo godin ostale so zapah.

Sercé to razgernimo pod mili neba bok,
 de gane dan, oberne se nočnih zvezd obtok ;
 ko sonca déra drugič pokuka za goró,
 krač urnih primahajmo, dokler še rosa bo.

Kar pevic z lune, sonca je pevskih vtiskov snel,
 jih krogli lok bo neba do jutra natrag vzel,
 ko hlap sercé prepuha, prežehta rose tik,
 ne zgine še — do zadnjih zagrebemo ga pik.

Sercé lopate vdrihba na plasti cepi dve ;
 drobljanca razodeta do drugja tam sta dne. —
 Druj dan z lopato, krampom dospeši puk na plan.
 Sercé je preč — ginivši kot puhtne kafre gran.

Za umetnost. Kakor so že listi poročali, namerava prirediti „Splošno slovensko žensko društvo“ v zvezi s slovenskimi upodabljavajočimi umetniki, slikarji in kiparji veliko, 20.000 srečk broječo dobrodelno loterijo, katere izkupiček je namenjen v podporo ubogi pastorki, slovenski umetnosti. Pomnoženi odbor je sklenil, da naprosi vse domače umetnike in umetnice, naj bi poklonili nekatere svojih umotvorov brezplačno za dobitke loterije. Mnogo ljubljanskih umetnikov je že drage volje obljubilo svojo dejansko pomoč. Izven Ljubljane bivajoče umetnike pa naproša odbor po listih in pismeno, da se blagovolijo z umetniškimi prispevki udeležiti te dobrodelne akcije, ki bo itak samo v korist in v podporo umetnikov samih. Umetniki so obljubili, da zberejo najmanj 200 slikarskih in kiparskih umotvorov, ki bodo razstavljeni maja ali junija t. l. v paviljonu g. akad. slikarja Rih. Jakopiča. Razpečavanje srečk pa je prevzelo „Splošno slovensko žensko društvo“, ki hoče naprositi rodoljubne in umetnost ljubeče Slovenke vseh slovenskih krajev, da mu po svojih močeh pomorejo pri tem delu. Srečke se bodo prodajale po 1 K in bo torej vsakomur dana lahka prilika, da prispeva svoj del na žrtvenik slovenske umetnosti. Žrtve ne bodo velike, treba le, da se pritegnejo s pridno agitacijo vsi slojci občinstva k temu rodoljubnemu delu. Agitacija pa ne bo težka, saj dobi ta ali oni lastnik srečke, ki je veljala samo eno krono, lepo domače umetniško delo ter ima zavest, da je pomogel slovenski umetnosti na noge. Izkupiček loterije se porabi deloma za nakup slovenskih umotvorov, da se na ta način omogoči eksistenca slovenskih umetnikov, deloma za podpore v prilog študij mladih domačih umetnikov.

Uredništvo je prejelo sledeče književne novosti:

- Fr. Milčinski, Muhoborci. Založil L. Schwentner v Ljubljani 1912. 8°. 195 str. Cena broš. 2 K 50 v, vez. 3 K 50 v.
- Anton Novačan, Naša vas. I. del. (Biblioteka pisateljev sedanje dobe. I. zvezek.) Izdala in založila Ig. Kleinmayr & F. Bamberg. V Ljubljani, 1912. 8°. 207 str. Broš. 3 K.
- Josip Puntar, „Zlate črke“ na posodi Gazel ali problem apolinične lepote v Prešernovi umetnosti. Slovstvena študija v svitu romantike in antike. Prvi del. (S prilogami v II. delu.) Založil pisatelj. Tiskala Katoliška tiskarna. V Ljubljani, 1912. Leks. 8°. XVII + 148 str. Cena 6 K.
- F. S. Finžgar, Naša kri. Igrokaz v štirih dejanjih. V Ljubljani 1912. Založila Katoliška bukvarna. 8°. 84. str. Broš. 1 K 40 v.
- Miklova Zala. Ljudska igra iz turških časov v osmih slikah. Po dr. Sketovi povesti spisal Anton Cerar-Danilo. („Ljudski oder“. III. zvezek). V Ljubljani 1912. 8°. 96 + (IV) str. Cena 1 K.
- Spisi Mišjčkovega Julčka. III. zvezek. S 16 slikami. V Ljubljani 1911. Last in založba, „Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta“. 8°. 111 str. Cena vez. 1 K 50 v, s poštnino 16 v več.
- Jan Legova mladinska knjižnica. III. zvezek: Kraljevstvo čebel. Spisal Jožef Ribičič. V Ljubljani 1912. Last in založba „Zaveze avstr. jugoslov. učit. društev. 8°. 72 str. 80 v, s poštnino 16 v. več.
- Engelbert Gangl, Zbrani spisi za mladino. Drugi zvezek: Pripovedne pesmi. V Ljubljani 1912. Last in založba „Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta.“ 8°. 59 str. Cena vez. 1 K 50 v, s pošto 16 v več.
- Sherlock Holmes, Detektivske povesti. Prvi del: Doživljaji. Spisal Sir Arthur Conan Doyle. Iz angleščine prevel J. M. V Ljubljani 1912. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 8°. (Popolno v približno 38 snopičih; cena snopiču 40 v.) Snopič 1—3.

Rev. J. M. Trunk, Amerika in Amerikanci. V Celovcu 1912. 2. zvez. Letno poročilo društva slovenskih učiteljic za leto 1911. Ljubljana 1912. Samozaložba. 8°. 23 str.

Veda. Dvomesecnik za znanost in kulturo. Leto II. št. 2.

Carniola. Nova vrsta. Letnik III, zvezek 2.

Naslovna knjiga in zaznamek trgovin in obrtov za stolno mesto Ljubljano. Po uradnih virih sestavil c. kr. okrajni glavar v. p. Štefan Lapajne. Ljubljana 1912. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. Leks. 8°. 184 str. (Slovensko in nemško besedilo.)

Dr. Niko Županič, Žumberčani in Marindoli. Prilog antropologiji i etnografiji Srba u Kranjskoj. Separatni otisak iz „Prosvetnog Glasnika 1912 g.“ Sa 14 tabli. U Beogradu 1912. V. 8°. 50 str.

Vukova prepiska. Državno izdanje. Beograd 1907—1910. Knjiga I—V.

Dr. Wiktor Hahn, Rok Słowackiego. We Lwowie 1911.

Kazimierz Nitsch, Polska fonetyka międzywyrazowa. Studium z geografji językowej. W Krakowie 1912.

Robert S. Arnold, Das moderne Drama. Zweite verbesserte, teilweise neu bearbeitete Auflage. Straßburg. Verlag von Karl J. Trübner 1912. 8°. XV + 888 str. Cena broš. 6 M, vez. 7 M.

